ОСВІТА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

Микола Вашуленко,
Ганна Ломаковська, Тетяна Єресько

Я досліджую світ

2

Частина 2

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Микола Вашуленко, Ганна Ломаковська, Тетяна Єресько

Я досліджую світ

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2019

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

УДК 373.3(075.2)
Я11

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(*наказ Міністерства освіти і науки України від* 28.03.2019 № 407)

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Створено відповідно до Типової освітньої програми початкової освіти, розробленої під керівництвом *Р. Б. Шияна*

Авторський колектив: Микола Вашуленко, Ганна Ломаковська, Тетяна Єресько, Йосиф Ривкінд, Галина Проценко

Умовні позначення
(*інтеграція освітніх галузей*)

— природнича

— мовно-літературна

— математична

— інформатична

— технологічна

— громадянська та історична

— соціальна та здоров'язбережувальна

Я11 **Я** досліджую світ : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / М. С. Вашуленко, Г. В. Ломаковська, Т. П. Єресько, Й. Я. Ривкінд, Г. О. Проценко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. — 144 с. : іл.

ISBN 978-966-983-010-4.

УДК 373.3(075.2)

ISBN 978-966-983-010-4

© Вашуленко М. С., Ломаковська Г. В., Єресько Т. П., Ривкінд Й. Я., Проценко Г. О., 2019
© Видавничий дім «Освіта», 2019

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Привіт!

Ми з тобою вже знайомі.

Я твій друг — підручник. Ти вже знаєш: щоб бути успішною людиною у майбутньому й успішним учнем (ученицею) сьогодні, потрібно вміти самостійно вчитися, знаходити необхідну інформацію, критично її осмислювати.

Ти вже вмієш працювати в команді, прислухатися до думок інших, пояснювати свої думки, обґрунтовувати свою позицію.

Відкривай іще не відкриті тобою таємниці природи, поглянь на її красу, спостерігай за навколишнім світом і роби висновки!

Та не забувай! Ми досліджуємо світ для того, щоб знати, розуміти, шанувати й оберігати його!

Щасливої подорожі,
цікавих і корисних відкриттів!

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЩО ТАКЕ РОДИНА?

1 Прочитай вірш. Устав пропущені слова. Як вони називаються?

Мама, тато, дід, бабуся —
всіх назву, не помилюся.
Старший братик і сестричка —
в нас ... невеличка.
Не спиняйте, бо зіб'юся:
мама, тато, дід, бабуся,
старший брат, сестра і я —
ось така у нас ... .

- Випиши слова, що відповідають на питання *хто?*

Сім'я — група людей, яка складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, що живуть разом.

2 Назви́ членів родини на кожному малюнку.

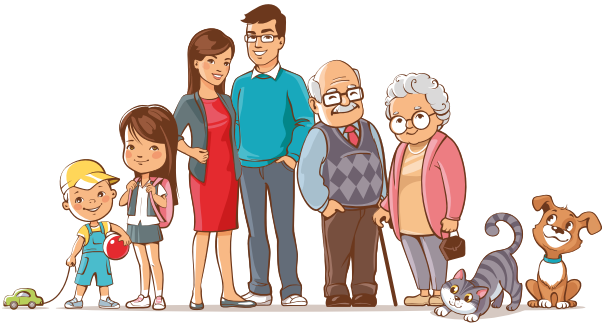

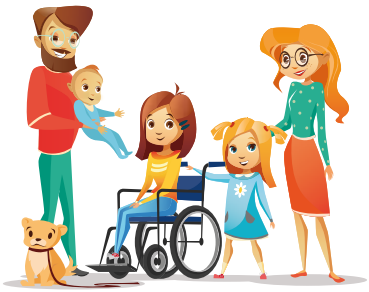

- Запиши імена членів своєї родини. Це власні чи загальні на́зви?

3 **Попрацюйте в парах.** Люди часто називають домашніх улюбленців членами своєї родини. Поміркуйте та обговоріть чому.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Із запропонованих слів обери ті, що називають членів родини.

Бабуся

Тато

Сусідка

Мама

Однокласник

Дідусь

Брат

Подруга

Вчитель

5 Хто зображений на світлинах? Поміркуй, чи можна їх назвати родиною. Обґрунтуй свою думку.

6 **Попрацюйте в парах.** Закінчіть речення.

Син мого дідуся — ... .
Дочка моєї бабусі — ... .
Дочка моєї мами — ... .
Брат мого тата — ... .

7 **Творча майстерня.**
Намалюйте свою родину.
Влаштуйте у класі виставку робіт.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

СПІЛКУЄМОСЯ З РІДНИМИ

1 Розглянь малюнки. Як люди спілкувалися в різні часи?

Інтернет — це всесвітня мережа, яка складається з мільйонів з'єднаних між собою комп'ютерів у різних куточках земної кулі.

2 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте схему та обговоріть, як можна спілкуватися з рідними в Інтернеті. А як ви спілкуєтеся в Інтернеті?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Прочитай вірш Оксани Забужко.

Солов'їну, барвінкову,
колосисту — на віки —
українську рідну мову
в дар мені дали батьки.
Берегти її, плекати
буду всюди й повсякчас, —
бо ж єдина — так, як мати, —
мова в кожного із нас!

Оксана Забужко — письменниця, поетеса, лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка.

- Якою мовою ти спілкуєшся в родині? Із друзями?
- Яка мова є для тебе рідною?
- Чи читаєш ти книжки? Якою мовою ти любиш їх читати?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Назви́ членів родини на кожній схемі.

Етапи виконання

1. Знайди значок і запусти програму **GCompris** на виконання.
2. Послідовно вибери → .
3. Із запропонованих слів обери назву члена родини.
4. Для завершення роботи із програмою вибери кнопки → .

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЩО ПОЄДНУЄ РОДИНУ?

1 Поміркуй, що поєднує родину. Продовж перелік.
Спільний дім, спосіб життя...

2 Склади прислів'я. Як ти його розумієш?

щастя | для | нема | Без | родини | людини.

3 Поміркуй, що заважає щастю сім'ї. Назви́ ці слова.

Добробут	Пошана	Вірність
Затишок	Зрада	Кохання
Порада	Байдужість	Турбота
Сварка	Повага	Піклування
Допомога	Розуміння	Хвороба

- На яке питання відповідають ці слова?

4 Допиши речення, відповідаючи на питання *хто?*

Для мами й тата я ?

Для дідуся й бабусі я ?

Для брата й сестри я ?

5 Прочитай оповідання. Дай відповіді на запитання.

Іменини

У Ніни велика сім'я. Ніна найменша: їй сьогодні виповниться вісім років. Бабуся — найстарша: їй вісімдесят два роки. Ніна запросила на обід подруг.

Мама накриває стіл білою скатертиною. Ніна подумала: це і бабуся за стіл сяде. А в неї ж руки тремтять.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Ніна тихенько сказала мамі:

— Мамо, нехай бабуся сьогодні за стіл не сідає.

— Чому? — здивувалася мама.

— У неї руки тремтять.

Мама зблідла. Не сказавши жодного слова, вона зняла зі столу білу скатертину і сховала її в шафу.

Довго сиділа мовчки, потім сказала:

— У нас сьогодні бабуся хвора. Тому іменинного обіду не буде. Поздоровляю тебе, Ніно, з днем народження. Моє тобі побажання: будь справжньою людиною (*За Василем Сухомлинським*).

- Чи правильно вчинила Ніна?
- Що ти зробив би (зробила б) у цій ситуації?
- Чи можна так ставитися до членів своєї родини?
- На скільки років Ніна молодша від її бабусі?

6 Намалюй діаграму в зошиті. Що поєднує членів твоєї родини? Запиши у діаграмі відповідні слова. Можеш скористатися довідкою, доповнивши перелік своїми словами.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ОБОВ'ЯЗКИ У СІМ'Ї

1 Рухаючись по стрілках, прочитай і запиши визначення.

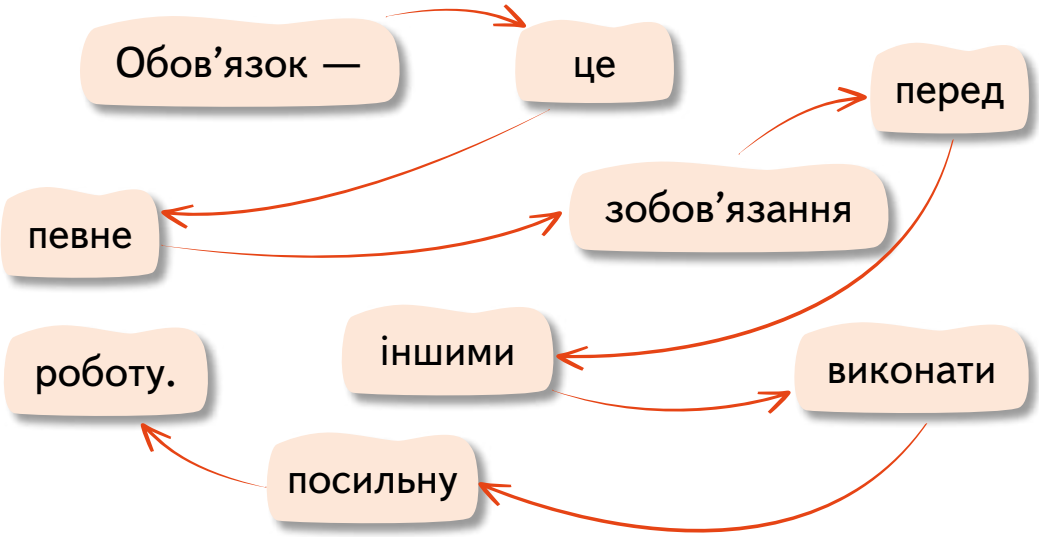

2 Пригадай на́зви зображених казок.

- Назви́ обов'язки головних героїв цих казок.

Для того, щоб у сім'ї був лад, є певні обов'язки, які мають виконувати її члени.

3 **Попрацюйте у групах.** Запишіть у зошитах обов'язки у родині:

1 група — мами **2 група** — тата **3 група** — дітей

- Порівняйте результати.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Юрко живе з татом та мамою . Він провів дослідження і записав результати в таблицю. Розглянь її і дай відповіді на запитання.

Обов'язки	Хто виконує	Чи можу я виконувати цю роботу?
Купування продуктів		Іноді
Застилання ліжка		Так
Прибирання іграшок		Так
Збирання рюкзака		Так
Приготування їжі		Ні

- Що ти можеш сказати про Юрка?
- З якими обов'язками він може впоратися самостійно? Зроби висновок.
- Проведи і ти таке дослідження. Накресли таблицю у зошиті. Заповни її. Зроби висновки.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЕТИКЕТ СПІЛКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТІ

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте схему. Що нового ви дізналися про правила спілкування в Інтернеті? Які правила ви вже використовуєте? А які, на вашу думку, слід додати?

Електронні листи починай з вітання, а закінчуй підписом.

Будь чемним в інтернет-спілкуванні.

Не бери участі в обговореннях агресивного характеру.

Використовуй вебкамеру тільки під час спілкування зі знайомими.

Не пиши повідомлення, які не несуть корисної інформації (флуд).

Дотримуйся тематики спільноти, до якої ти долучився.

Не відкривай листи і повідомлення від незнайомців і не додавай їх до віртуальних друзів.

Пам'ятай, що слова, написані ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ, читачем сприймаються як крик.

2 Визнач правильні, на твою думку, твердження.

- Спілкуючись в Інтернеті, завжди повідомляй персональні дані.
- Будь чемним зі своїми співрозмовниками.
- Не відповідай на листи незнайомців.
- Повідомляй пароль від поштової скриньки стороннім особам.
- Під час розмови використовуй слова ввічливості.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 На день народження до Ганнусі завітали гості. Олесь прийшов раніше від Мудрунчика. Петрик — пізніше від Елзіка. Мудрунчик — раніше від Елзіка, а дідусь — пізніше від Петрика. Хто прийшов раніше за всіх? Хто був останнім?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Переглянь казку «Про силу роду».

Цю казку написали Антон Сіяніка та Марина Куцик-Герасименко, а ілюстрував Едуард Катихін.

Етапи виконання

1. Дай відповіді на запитання.

- Кому відкривається сила роду?
- У якій країні відбуваються події?
- Які були вулиці в казковій країні?
- У яку гру грали герої? А які рухливі ігри знаєш ти?
- З яких зерняток зроблений місток?
- Які знаки передають настрій і думки героїв?
- Які предмети в казковій країні зроблені із квадратів, трикутників, кіл?
- Чому Зернятко втратило свою силу? Що врятувало героїв?
- Що треба було зробити для відновлення сили роду?

2. Як ти розумієш прислів'я: «Бо той силу має, хто рід пам'ятає»?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

МОЇ ОБОВ'ЯЗКИ В СІМ'Ї

1 Із поданих літер склади слова — на́зви членів родини.

е, я, р, о, т, а, м, и, і, к, с, б

2 Прочитай вірш. Дай відповіді на запитання.

Василь Симоненко

Лесик, Толя й два Володі
сумували на колоді.
Лесик скаржився: «Хлоп'ята,
страх як тяжко жить мені —
слухай маму, слухай тата,
умивайся день при дні,
ох і тяжко жить мені!»

Толя теж сидить бідує,
вилива жалі свої:
«Дуже Тоня вередує —
розважай весь час її...»
А Володя скиглить: «Тато
змусив квіти поливати...»
І зітхає вся четвірка:
«Як нам тяжко! Як нам гірко!»

- Поясни вживання великої літери в написанні імен.
- На що скаржаться хлопчики?
- А які обов'язки ти маєш виконувати щодня?

3 **Попрацюйте в парах.** Утворіть пари слів.

Розсипав	Помий
Розкидав	Витри
Розлив	Збери
Забруднив	Прибери

- Чи завжди ти дотримуєшся цих правил?

Це цікаво

В імператорського пінгвіна-самця теж є обов'язки. На відміну від інших тварин, у яких яйця висиджують лише самиці, у пінгвінів це робить самець, поки самка шукає їжу.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Розглянь таблицю обов’язків членів родини. Дай відповіді на запитання.

викидає сміття накриває на стіл прибирає

вигулює собаку забирає доньку (сестру) з дитсадка

Пн			
Вт			
Ср			
Чт			
Пт			
Сб			
Нд			

- У кого в сім’ї найбільше обов’язків?
- Як ти вважаєш, кому із членів родини потрібна допомога і в які дні?
- Які обов’язки члени родини іноді виконують разом? А як ти допомагаєш рідним?
- Скільки днів протягом місяця тато вигулює собаку? Обчисли за допомогою дій додавання та множення.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

МІЙ РІД

1 Опиши свою сім'ю за словами-ознаками. Вибери 2—3 слова.

Добра Щира Весела Гарна Працьовита
Велика Чуйна Дружна Спортивна Уважна
Активна Міцна Мистецька

- Чому добре мати сім'ю?
- Чому для тебе важлива сім'я?

2 Поміркуй, що таке *рід*. Перевір свої міркування — прочитай текст, заповни пропуски іменами.

Усі рідні, теперішні і давні — це наш рід. У нашому роді є багато поколінь. Наймолодші — це я ... , брат ... , сестра ... . Імена моїх батьків ... . Мої дідусі ... , бабусі ... . У бабусь і дідусів теж є батьки — прабабуся ... , прадідусь ... .

3 Розглянь велику дружну родину. Розв'яжи задачу.

Загальний вік усіх дітей родини — 33 роки. Скільки років маленькій Марійці, якщо Олегу 11 років, Оксанці і Данилові по 2 роки, Андрієві 4 роки, Наталці 3 роки, Катерині 10 років?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Прочитай вірш. Випиши слова, що відповідають на питання *яка*?

Рід, рідня, сім'я.
Серед них маленька я.
Мов перлинка-намистинка,
я — дівчатко-українка!
Родовід, моя родина,
я її мала краплина.

5 **Творча майстерня.** За допомогою дорослих зроби колаж «Моє родинне дерево».

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ШУКАЄМО ІНФОРМАЦІЮ

1 Розглянь схему і дай відповіді на запитання.

Лабіринти. Проходження математичних лабіринтів

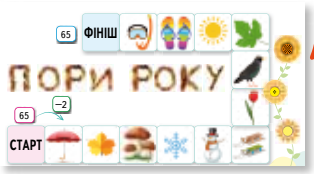

Піктограми. Які галузі вивчаються

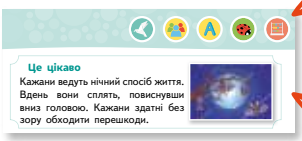

Рубрики. Додаткова інформація

Малюнки. Робота з малюнками за запитаннями

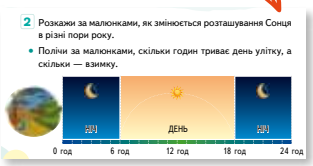

Таблиці. Виконання завдань до таблиць

• Опиши, якою була погода протягом трьох днів.

	18.09 СР	19.09 ЧТ	20.09 ПТ
Ніч	●	●	●
Ранок	⋮⋮	○	⋮⋮
День	◑	○	◑
Вечір	◑	●	○

• Досліди, які явища природи повторювалися впродовж середи і п'ятниці.

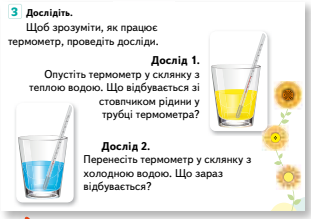

Досліди. Етапи дослідів

- Як у підручнику подано інформацію?
- Поміркуй, яку ще інформацію може містити підручник.
- Розкажи, у якому вигляді подано інформацію у підручнику з математики.

2 На сайті віртуальної бібліотеки штату Кентуккі (США) ти можеш ознайомитися з порадами щодо пошуку необхідної інформації. Розглянь схему та запиши у зошиті послідовність дій.

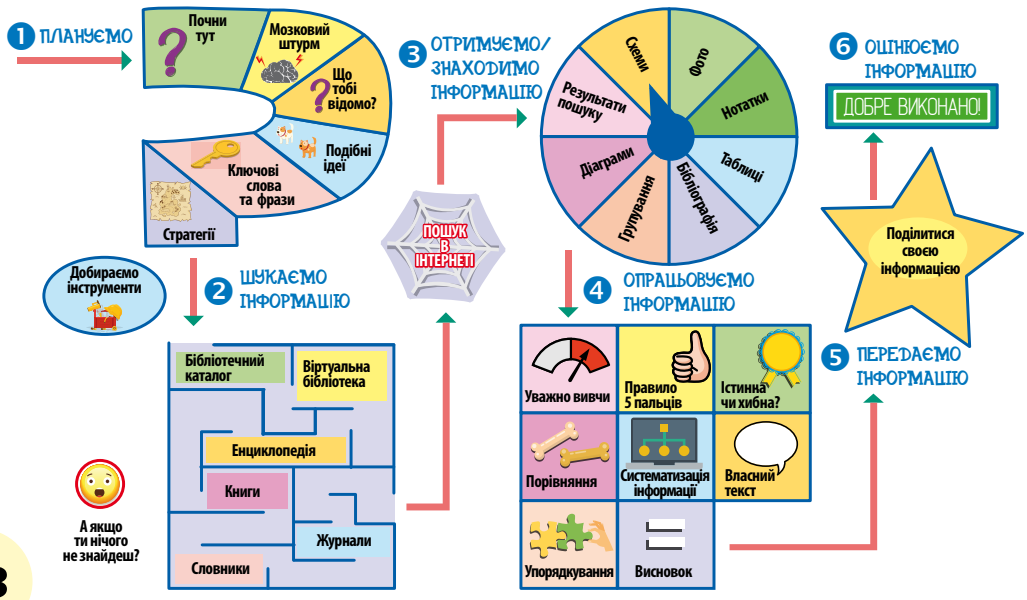

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

У бібліотеці шукати книги слід за певними правилами:

- якщо тобі відомий автор і назва книги — звертайся до алфавітного каталогу. У ньому всі картки розташовані в алфавітному порядку за прізвищами авторів;
- якщо цікавить якась певна тема, наприклад «Родинні свята і традиції», — звертайся до тематичного каталогу.

3 Прочитай вірш.

Катерина Бальоха

Родинне коло — батько, мати, брат, сестра.
Родинне коло — наші діти і онуки.
Криниця ніжності і совісті, добра.
Родинне коло вже не розімкнути.

- Як ти розумієш сполучення «родинне коло»?
- Назвіть кількість членів своєї родини та їхні імена.
- Яка найулюбленіша квітка твоєї мами?
- Коли дні народження у мами і тата?
- Які традиції є у твоєї сім'ї?
- Які домашні справи ти виконуєш разом із батьками?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Переглянь мультфільм «Це наше і це твоє. Легендарні оберіги».

Етапи виконання

1. Що нового й цікавого ти дізнався (дізналася)?
2. Які оберіги зберігаються у твоїй родині?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПОКОЛІННЯ. ПРЕДКИ. НАЩАДКИ

1 Прочитай текст. Дізнайся про обов'язки дітей у минулому.

Діти вже змалку мали свої обов'язки. Дівчата 7—10 років могли вже вишити собі сорочку. Вони переймали науку від матері або бабці — вчилися прясти, вишивати, ткати, розписувати писанки. Хлопчики навчалися чоловічого ремесла від батька чи діда.

- Випиши слова, що відповідають на питання *що робити?*

2 Оксанка вишила сорочку з такими орнаментами. Установи закономірність. Які фігури мають бути наступними в кожному орнаменті?

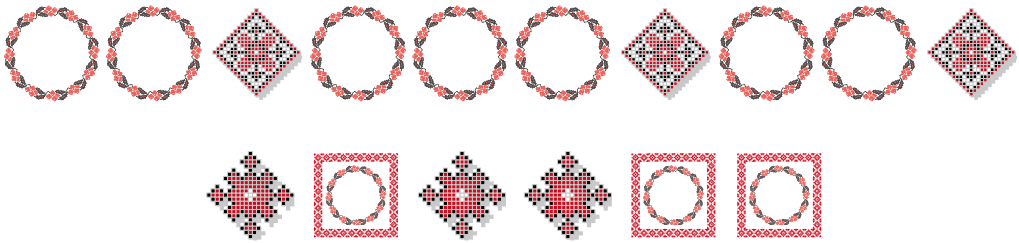

- Скільки кіл вишила Оксанка в першому орнаменті? А у другому?
- Скільки всього кіл вишила Оксанка?
- На скільки кіл менше вишила Оксанка у другому орнаменті, ніж у першому?

3 Прочитай вірш.

Вадим Крищенко

Мама вишила мені
квітами сорочку.
Квіти **гарні**, **весняні**:
— На, вдягай, синочку!

В нитці — сонце золоте,
пелюстки багряні.
Ласка мамина цвіте
в тому вишиванні.

- Зміни виділені слова — ознаки предметів за зразком.

Зразок: багряні — багряний, багряна, багряні.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Розглянь світлини школи давніх часів.

Національний музей народної архітектури та побуту,
с. Пирогів, *м. Київ*

- Склади опис школи та класу, зображених на світлинах.
- Порівняй свій клас і клас твоїх предків.
- Дізнайся у дорослих, який клас був у них.
- Що ти хотів би (хотіла б) змінити у своєму класі?

5 Діти намалювали школу майбутнього. Пофантазуй і ти. Якою ти уявляєш школу майбутнього? Намалюй. Склади листа нашим нащадкам.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОДИННІ СВЯТА І ТРАДИЦІЇ

1 Поміркуй, яку із зображених спільнот можна назвати родиною. Чому?

Спільнота — об'єднання людей, згуртованих спільними умовами життя, метою, інтересами.

2 Які ознаки може мати спільнота, щоб назвати її родиною? Назви́ істинні твердження.

Спільні інтереси. Спільна мова. Спільне святкування. Спільні цінності. Перебування на одній території. Спільна співпраця.

3 Знайди у таблиці на́зви свят. Випиши їх. Назви́ серед них родинні свята.

в	е	с	і	л	л	я	є	п	р	г	н	к	в	с
о	д	е	н	ь	н	а	р	о	д	ж	е	н	н	я
л	е	п	і	р	і	з	д	в	о	р	щ	з	г	х
п	а	с	х	а	п	у	г	к	о	д	з	а	ц	я
г	у	в	о	д	о	х	р	е	щ	е	н	н	я	х
н	о	в	и	й	р	і	к	к	ц	й	с	н	ж	є

- А які свята відзначають у твоїй родині?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Розв'яжи задачу.

В Андрійка сьогодні день народження. Його мамі 30 років, тато — на 5 років старший за маму. А Андрійко у 5 разів молодший від тата. Скільки років виповнилося Андрійкові?

- Укажи торт, який батьки спекли Андрійкові.

5 Які свята зображені на світлинах? Які традиції їх святкування існують у твоїй родині?

6 **Творча майстерня.** Що ти даруєш рідним на свята? Зроби виріб із пластиліну. Кому ти його можеш подарувати і на яке свято?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЗАХИСТИ СВОЄ ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте схеми та обговоріть, як можна захистити своє приватне життя в Інтернеті та життя своїх друзів.

2 Розглянь схему.

Приватна

Приватна інформація — інформація, якою ти ніколи не маєш ділитися без дозволу батьків або вчителів.
Наприклад, своє прізвище та ім'я, дату народження, прізвища та імена рідних, номери банківських карток твоїх родичів, домашню адресу, номери телефонів, школа, у якій ти навчаєшся.

Публічна

Публічна інформація — інформація, якою ти можеш ділитися.
Наприклад, твій вік, шкільні предмети, які тобі подобаються, улюблений вид спорту, ім'я домашньої тварини.

Визнач, приватною чи публічною є наведена інформація.

- Номер твого телефона
- Місто твого народження
- Твоя адреса
- Номер банківської картки своїх рідних
- Тема уроку з інформатики
- Адреса сайта твоєї школи
- Назва твоєї спортивної секції

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Елзік святкував свій день народження. Якщо ти правильно складеш слова з літер, то дізнаєшся, скільки років виповнилося Елзіку і що йому подарував Мудрунчик.

Увага! Букви, що повторюються кілька разів, не використовуй.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Назви́ членів родини на кожній схемі.

Етапи виконання

1. Знайди значок і запусти програму **GCompris** на виконання.
2. Послідовно вибери → .
3. Із запропонованих слів обери назву члена родини.
4. Для завершення роботи із програмою вибери кнопки → .

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЯКИМИ БУВАЮТЬ ЦІННОСТІ?

1 Поміркуй, які сімейні цінності ілюструють світлини. Скористайся словами для довідки.

Слова для довідки: спілкування, спільні захоплення, родинні традиції, взаємодопомога, любов, спільні розваги.

2 Обчисли значення виразів, знайди відповідні літери і довідайся, якими ще можуть бути цінності.

$100 - 4 \cdot 4$	$5 \cdot 7 - 16$
$4 + 2 \cdot 7$	$36 + 36$
$78 - 69$	$29 + 21$
$3 \cdot 9 - 9$	$100 - 19$

84	18	50	81	72	9	19
п	р	н	і	д	и	о

- Поміркуй, як ти можеш зберегти природні цінності.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Це цікаво

Найстаріший дуб-велетень України росте на півночі Рівненщини. Його стовбур ледь обхоплюють п'ятеро людей. Він є природною пам'яткою України.

3 Розв'яжи задачу.

Дізнайся довжину обхвату дуба-велетня, якщо довжина розмаху рук однієї людини — 1 м 30 см.

4 **Творча майстерня**. Зроби колаж «Дерево сімейних цінностей». Намалюй дерево у зошиті. Запиши на́зви цінностей залежно від їхньої важливості:

- на коренях дерева запиши на́зви цінностей, від яких ти не можеш відмовитися ніколи;
- на стовбурі — важливі цінності, які в деяких випадках можуть стати неважливими;
- на кроні — бажані, але не обов'язкові цінності.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЩО Я ЦІНУЮ?

1 Назви́ зображені об'єкти. Обери за номером літеру в назві об'єкта. Утвори слово.

2 Розкажи за схемою, якими бувають цінності.

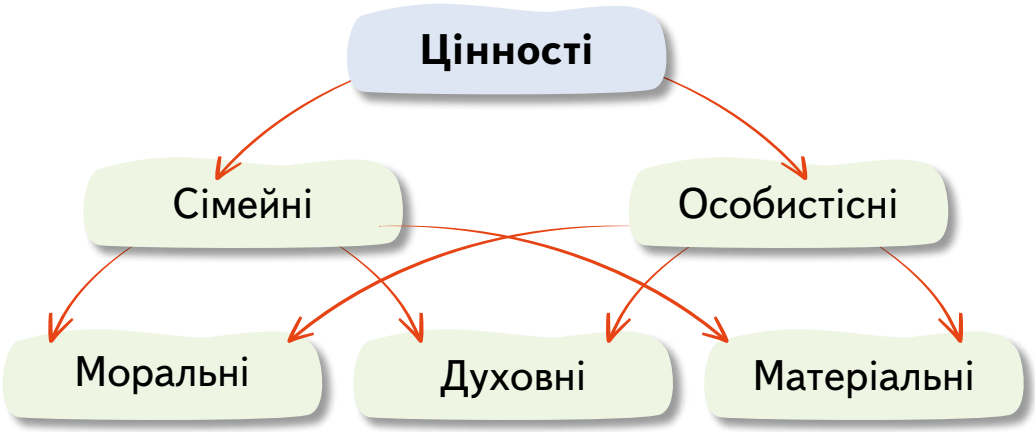

- Наведи приклад кожного виду цінностей.
- Що цінуєш ти? Без чого ти не уявляєш свого життя?

3 Учителі других класів провели опитування другокласників (другокласниць) щодо їхніх цінностей і за даними створили діаграму. Розглянь її. Дай відповіді на запитання.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

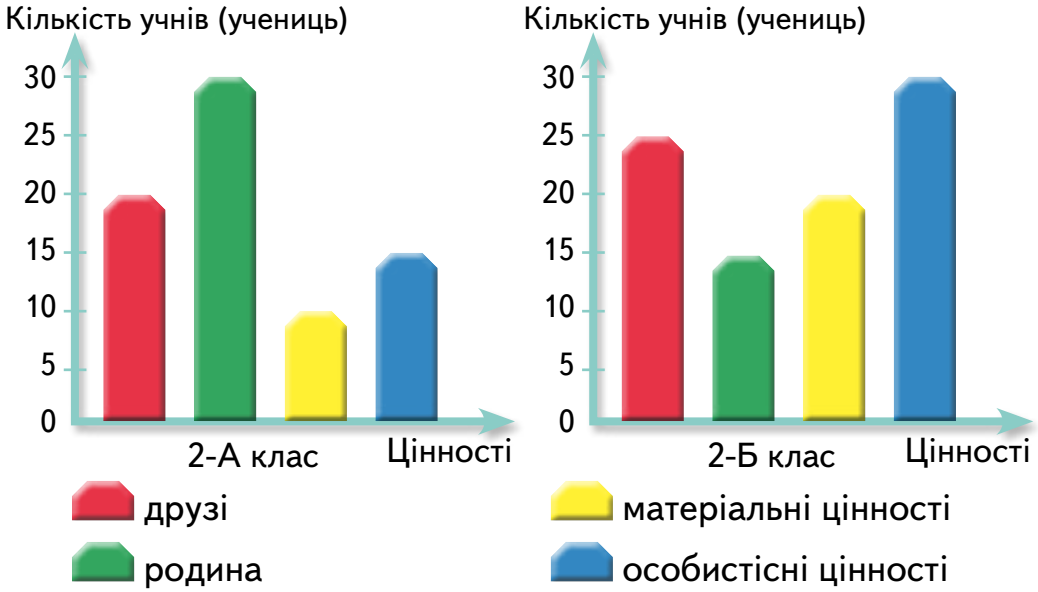

- Що найбільше цінують учні (учениці) 2-А класу? А 2-Б?
- Для скількох дітей обох класів найціннішою є родина?
- Намалюй у зошиті діаграму своїх цінностей.

4 Скільки всього гривень є у Дмитрика?

- Чи вистачить Дмитрикові грошей, щоб придбати подарунок вартістю 95 грн? Скільки гривень у нього залишиться?
- Скільки подарунків зможе придбати Дмитрик за всі свої гроші, якщо вартість одного подарунка — 25 грн?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЩО ОБ'ЄДНУЄ ЛЮДЕЙ?

1 Розкажи, представниками яких спільнот можуть бути зображені люди.

- Чи можуть вони належати до однієї спільноти? До якої?

2 Учні 2 класу обговорювали, що об'єднує всіх українців. Із чиєю думкою ти погоджуєшся? Чому? Доповни відповіді дітей власними міркуваннями.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Прочитай вірш. Про які спільноти в ньому йдеться? До якої з них належиш ти?

Анатолій Костецький

Спитай у тата і у мами,
які професії у них.
Професій різних є чимало,
сповна їх вистачить на всіх!
Учитель, лікар та геолог,
письменник, слюсар чи кресляр —
всі називають головною
одну професію — школяр!

- Поміркуй, що спільне у школярів.
- Дай повні письмові відповіді на запитання.

Що роблять письменники?
Що роблять лікарі?
Що роблять геологи?

- Поміркуй і скажи, від якого слова походить слово *кресляр*.

4 Школярі вирішили організувати у класі свято. Що треба зробити для реалізації цієї ідеї? Доповни думки дітей власними міркуваннями.

Запросити гостей

Придумати сценарій

Написати афішу

Розподілити ролі

- Якою має бути послідовність дій? Чому?
- Організуйте у класі свято.
- Оціни власний внесок в організацію свята.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЯКІ ІСНУЮТЬ ПРАВИЛА?

1 «Пройди» за стрілками. Склади речення.

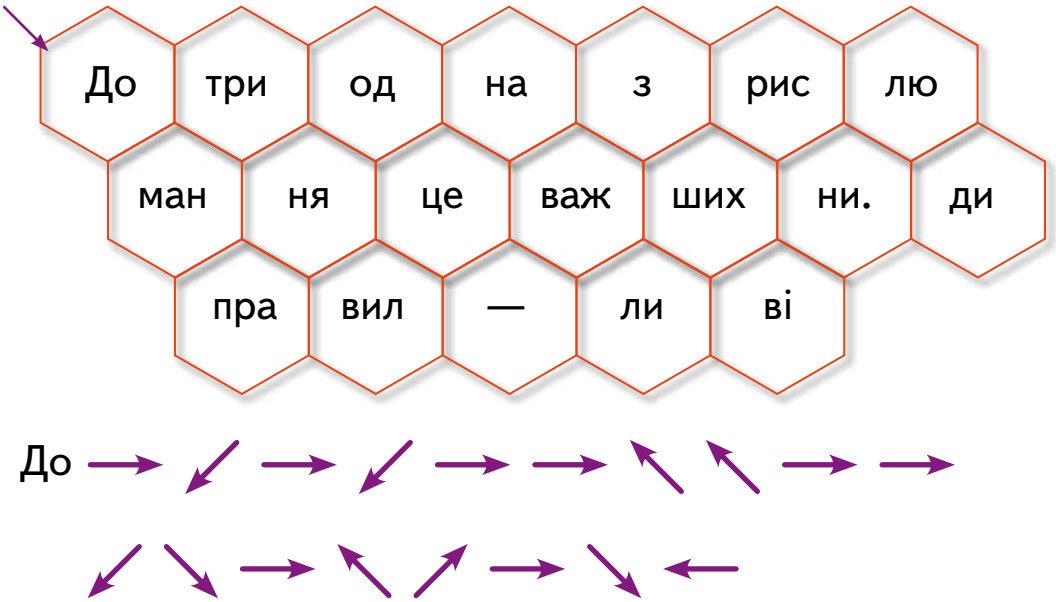

2 **Попрацюйте в парах**. Пригадайте правила, які є у вашому класі. Запишіть їх.

3 Прочитай вірш. Про яке правило йдеться? Чи дотримуєшся його ти?

Що хочеш від людей ти мати,
то те ж і до людей неси.
Тоді не буде бракувати
тепла і радості, й краси.
То ж треба мудро в світі жити,
нести до всіх своє тепло.
Любити світ, людей любити,
щоб радісно усім було.

- Випиши слова, що відповідають на питання *що робити?*

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Виразно прочитай текст. Подумай, на яких словах у питальних реченнях будеш голос підвищувати, а на яких — понижувати.

Хто з вас, діти, не мріє бути сміливим, мужнім, сильним? А хто з вас, дорогі друзі, мріє бути добрим? Просто доброю людиною.

Добро необхідне людині як повітря. Без добра життя стає нікому не потрібним. Усе, що є кращого в житті людини, осяяне добром.

Учімося ж добра! (*За Юрієм Яковлєвим*).

- Прочитай кінцівку тексту. Поясни, яке це речення.

5 На яких малюнках діти порушують правила? Які саме? Дай їм поради.

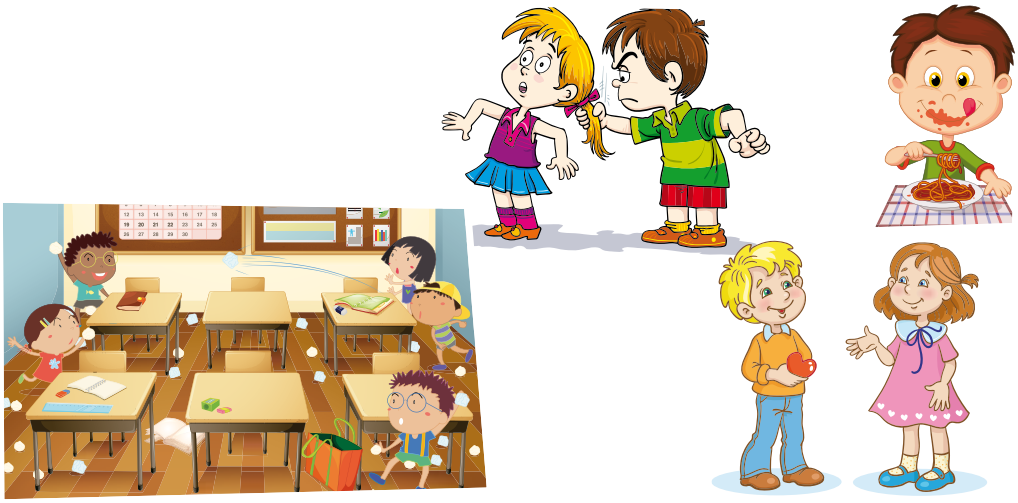

6 Які існують правила? Доповни схему.

Правила

- поведінки у громадських місцях
- поведінки за столом
- гри
- дорожнього руху

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОБЛЮ ДОБРІ ВЧИНКИ

1 Поміркуй, на яких малюнках зображено негідні вчинки.

- Склади розповідь до будь-якого малюнка, як ти можеш протидіяти негідним вчинкам.

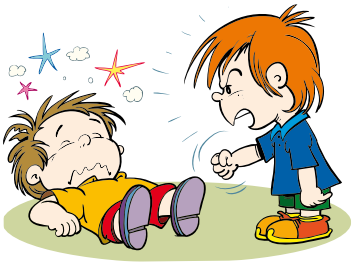

2 Прочитай слова. Як ти їх розумієш? Склади слово із пропущених букв.

Милосер..я Велик..душність Ув..жність
Чу..ливість Лю..ов
Співпе..еживання П..рядність

Доброта — це чуйне, дружнє ставлення до людей, рослинного і тваринного світу.

3 Прочитай уривок оповідання. Придумай початок і кінцівку.

Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притулилося воно до куща та й сидить — тремтить. Поверталась зі школи маленька Наталочка.

- Поясни вживання великої літери.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 **Попрацюйте у групах.** Створіть за схемою лепбук «Школа добрих вчинків».

Об'єднатися у групи

Записати їх на папері

Намалювати малюнок або приклеїти світлини

Вибрати із запропонованого переліку добрі вчинки

Придумати до кожного вчинку малюнок або дібрати світлини

- Із переліку виберіть добрі вчинки.
  1. Допомагати мити посуд.
  2. Робити зле, якщо цього ніхто не бачить.
  3. Не вмиватися.
  4. Берегти природу й охороняти її.
  5. Шанувати працю інших людей.
  6. Галасувати, коли хтось відпочиває.
  7. Насміхатися з чужого горя.
  8. Допомагати друзям у біді.
  9. Захищати слабкого.
  10. Красти.
  11. Любити своїх близьких.
- Оціни співпрацю своєї групи.
  1. Чи ми ділилися одне з одним?
  2. Чи ми сказали одне одному щось приємне?
  3. Чи ми допомагали одне одному?
  4. Чи всі у групі працювали?
- Обговоріть, у чому цінність групової роботи.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПІДСУМУЄМО. Я СЕРЕД ЛЮДЕЙ

1 Прочитай вірш.

Ти не один на світі, не один,
тому не міряй всіх на свій аршин.
А делікатно з усіма обходься
і чемно між людьми поводься.

Аршин — давня міра довжини, що наближено дорівнює 71 см.
Делікатно — ввічливо, люб'язно, уважно.

- До чого він закликає?
- Поясни, як ти розумієш вислів «не міряй всіх на свій аршин».

2 Розглянь малюнок. Розкажи, хто живе в цьому будинку.

- Хто з ким може товаришувати? Чому?
- Поміркуй, як би ти облаштував (облаштувала) будинок, щоб усім там було зручно жити.
- Як ти розселив би (розселила б) мешканців цього будинку? Запропонуй свій варіант. Розпочинай міркування так: «У квартиру № 4 на другому поверсі я поселив би (поселила б) ... , тому що ...»

3 Опиши хорошого сусіда. Яких правил слід дотримуватися, щоб бути таким сусідом?

4 Пограйте у гру «Мої сусіди».

Уяви, що ти живеш у такому будинку. Розкажи про своїх сусідів так, щоб однокласники (однокласниці) здогадалися, про кого йде мова, і назвали номер відповідної квартири.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ХТО ТАКІ ГЕРОЇ?

1 Поміркуй, чи можна людей, зображених на світлинах, назвати героями.

2 Назви́ професії зображених людей. У яких випадках їх можна назвати героями?

3 Дмитрик отримав від Оксанки повідомлення. Про що в ньому йдеться?

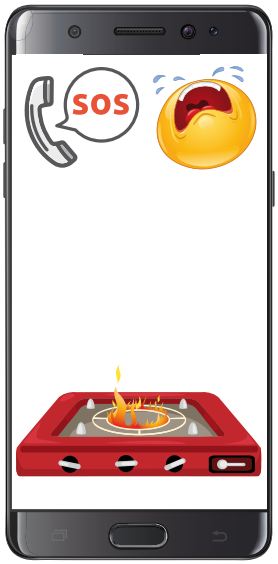

- Установи правильну послідовність дій Оксанки у цьому випадку.

  Покинути приміщення.
  Зателефонувати батькам.
  Зателефонувати у пожежну службу.
  Рот і ніс прикрити вологою серветкою.

- Поміркуй, чи правильно вчинила Оксанка, зателефонувавши першому Дмитрикові.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Для евакуації з дому Оксанка має пройти ходами, на яких записані вирази. Існує лише один безпечний шлях. Допоможи Оксанці. Результат кожного виразу підкаже, куди рухатись далі.

9 + 16 | 42 − 16

3 · 5 | 15 − 7 | 35 + 57

8 · 3 | 7 + 83 | 5 · 7 | 92 − 10

25 + 40 | 24 + 47 | 25 : 5 | 35 − 10

61 − 13 | 71 − 46 | 4 · 9

26 − 13 | 36 : 6

5 Хто для тебе є героєм? Запиши пропущені слова.

Для мене героєм є ... . Я вважаю, що він герой, тому що ... . Якби я був на його місці, то ... . Я пишаюся ним, тому що ... .

6 Розпитай у своїх рідних про героїв — захисників вашої родини. Чому їх називають героями? Підготуй розповідь про них або про відомих героїв України різних часів.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ХТО ТАКІ ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ?

1 Розкажи, хто зображений на світлинах. Чи можна цих людей назвати видатними? Чому?

- Склади розповідь про одну із зображених осіб.

> **Видатні постаті** — це люди, які залишають глибокий слід в історії. Це ті, ким можуть пишатися не лише сучасники, а й нащадки через сотні і тисячі років.

2 Відомо, що висота пам'ятника Лесі Українці у Києві — 10 метрів. «Пройди» стежкою і дізнайся висоту пам'ятника Богдану Хмельницькому.

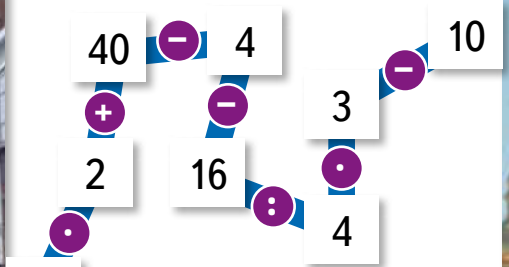

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Прочитай текст про Лесю Українку.

До десяти років Леся росла, як і всі діти. Була радісною, веселою, любила співати й дуже добре танцювала. Коли їй виповнилося 5 років, батьки купили їй фортепіано.

Вона завжди мала свій квітник і город, сама його обробляла й доглядала. У 6 років навчилася шити і вишивати.

- Випиши слова із пом'якшеними звуками.

4 Запиши у зошиті на́зви зображених предметів. «Збери» прізвище видатної українки із літер у виділених віконцях. Запиши його.

- Чим відома ця українка?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПАМ'ЯТКИ КУЛЬТУРИ І ПРИРОДИ

1 «Відвідай» видатні пам'ятки Києва. Дізнайся їхні на́зви: обчисли значення виразів.

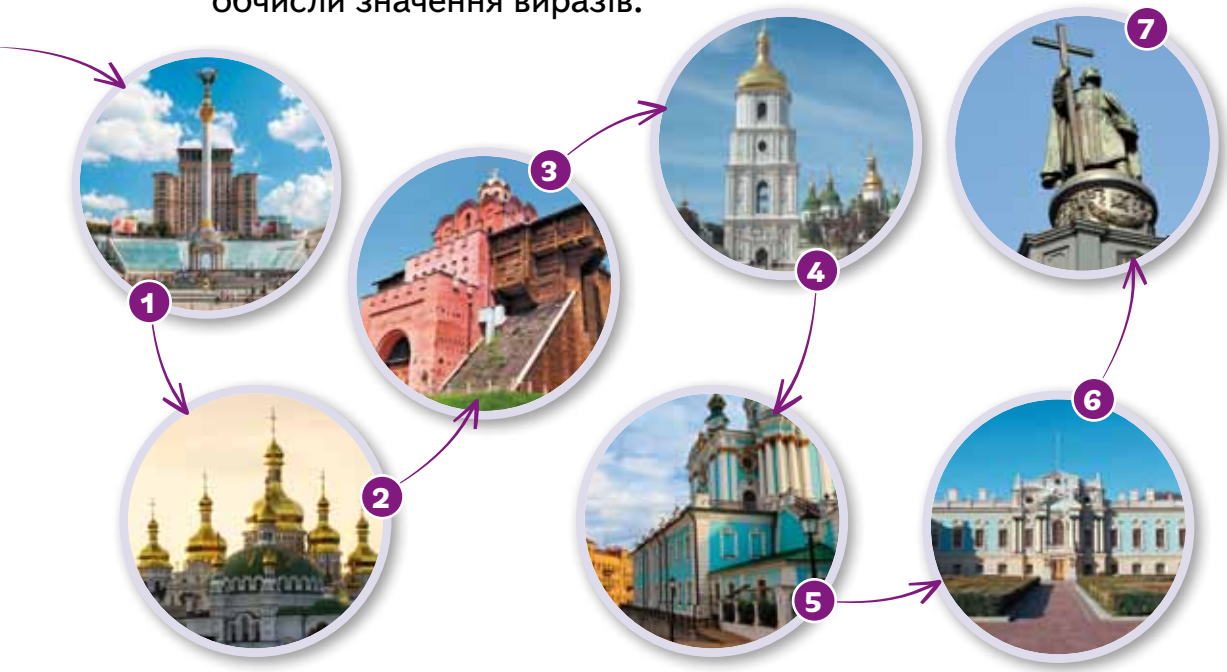

35 : (100 – 93) – 4	Майдан Незалежності
(26 + 17 – 13) : 3 – 8	Києво-Печерська лавра
96 – 13 – 60 – 20	Золоті ворота
(25 + 10 – 16 + 1) : 5	Софія Київська
16 + 10 – 9 – 12	Андріївський узвіз
87 – 16 – 13 – 52	Маріїнський палац
(54 – 50) · 2 – 1	Пам'ятник Володимиру Великому

- Поміркуй, про що розповідають пам'ятки природи і культури.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

2 **Попрацюйте в парах.** Дослідіть, які пам'ятки культури чи природи є у вашій місцевості. Накресліть таблицю у зошиті. Заповніть її. Познач ✓ ті пам'ятки, які ти бачив (бачила).

Пам'ятки природи		Пам'ятки культури	

3 Розглянь світлини. Назви́ ті, на яких людина завдає шкоди. Поясни свій вибір.

4 Прочитай речення. Прокоментуй кожне за поданими критеріями.

Це я вже знаю

Хочу довідатися про це більше

Цю інформацію я отримую вперше

У моєму місті (селі) є пам'ятки культури і природи.

Ліси — легені планети. Необхідно захищати їх від вирубування.

Рослини відіграють важливу роль у збереженні повітря чистим.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

УКРАЇНА У СВІТІ ІНТЕРНЕТУ

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте схему та обговоріть, що можна робити в Інтернеті. Як ви використовуєте Інтернет?

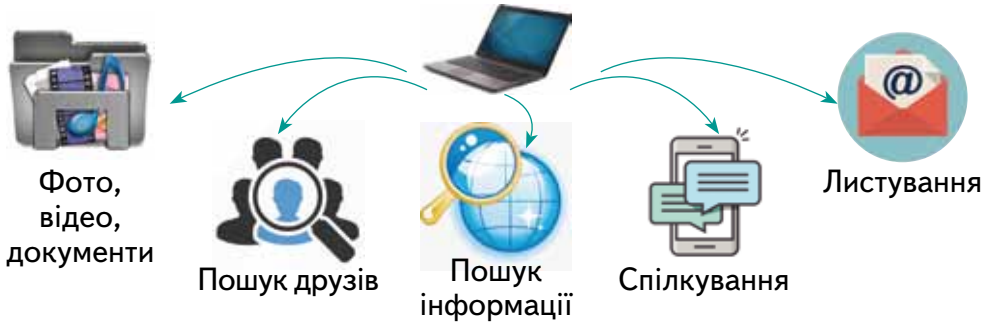

Інформацію в Інтернеті розміщено на сайтах. Сайти можна порівняти із книжкою. Як і книжки, сайти складаються зі сторінок. Сторінки сайта містять тексти, малюнки, фото, відео тощо. Деякі слова й зображення є «дверцятами» до інших сторінок. Такі «дверцята» називають **посиланнями**. Якщо встановити вказівник на посилання, він стає таким .

2 Визнач кількість букв і звуків у словах.

Інтернет, мережа, інформація, комп'ютер, сайт.

- У яких словах звуків більше, ніж букв?
- Утвори від запропонованих слів слова-ознаки.

Мережа, інформація, комп'ютер.

3 Продовж прислів'я. Поясни їхнє значення.

Без родини нема ... .
Який кущ, така й калина, яка мати, така й ... .

4 Закінчи висловлювання, щоб вони були правильними.

- Якщо брат старший, ніж сестра, то сестра ... .
- Якщо джерельце вужче, ніж ріка, то ріка ... .

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

- Якщо Ганнуся зі школи вийшла раніше, ніж Олесь, то Олесь вийшов ... .
- Якщо поїзд рухається швидше, ніж велосипед, то велосипед ... .

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Ви живете в чудовій країні — Україні. Уряд України — Кабінет Міністрів — організовує виконання законів, за якими живе кожний її громадянин.

Завдання

Завітай на Урядовий портал для юних громадян України та ознайомся з діяльністю Уряду України.

Етапи виконання

1. Роздивись головну сторінку Урядового сайта.
2. Переходь з однієї сторінки сайта на інші та ознайомся з інформацією з історії України, здійсни екскурсію Будинком Уряду.
3. Перейди на сторінку *Ігри та конкурси* і знайди гру *Світове дерево*. Розмалюй своє світове дерево в улюблені кольори.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

БЕРЕЖІМО ПАМ'ЯТКИ КУЛЬТУРИ І ПРИРОДИ

1 Діти з батьками на зимових канікулах відвідали Кам'янець-Подільську фортецю. Розглянь карту. Дай відповіді на запитання.

- Із якого міста розпочалася подорож?
- На якому транспорті подорожували діти?
- За картою назви́ три шляхи, якими можна доїхати до пункту призначення.
- Через які міста пролягають ці шляхи?
- Назви́ найкоротший шлях від Києва до Кам'янця-Подільського. Скільки часу він триває?
- Скільки часу витратять діти з батьками на найдовший шлях?
- Скільки часу можна зекономити, якщо подорожувати найкоротшим шляхом?

2 На весняних канікулах діти теж збираються відвідати пам'ятки природи. Склади із літер слова і дізнайся на́зви рослин, які побачать діти і які потребують охорони.

гоиріцвт

ипднсініжк

анрашф

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

сциарн

рчбяки

цоівревлт

- Пригадай назву книги, до якої занесено ці рослини.

3 Прочитай текст. Визнач його тип.

Підсніжник — лісова квітка, її можна побачити в лісі на початку весни. Підсніжник дуже гарний. У нього тоненьке ніжне стебельце і довгі листочки. Сама квітка схожа на снігову кульку.

Цікаво, що англійці називають цю квітку сніговою краплею, а німці — сніговою конвалією (*З журналу*).

- Випиши слова — на́зви ознак.
- Зміни одне слово за зразком.
  Зразок. Лісова — лісовий, лісове, лісові.

4 **Творча майстерня.**
Діти намалювали знаки захисту рослин і тварин. Пофантазуй і намалюй свої знаки.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВИВЧАЮ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

1 **Попрацюйте в парах.** Об'єднайте малюнки у дві групи: **1 група** — державні символи України; **2 група** — народні символи України.

- Який державний символ України пропущено? Назвіть його авторів.
- Назвіть відомі вам обряди, пов'язані з рушником.
- Поміркуйте, чи повинні ми з пошаною ставитися до державних і народних символів України. Чому?

2 Діти вишили українські рушники. Скільки всього квітів вишили діти? Обчисли двома способами.

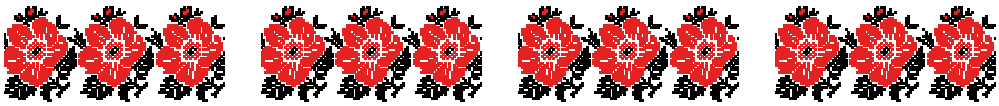

3 Утвори прислів'я. Поясни їх зміст.

Де рідний край,	не так і світить сонце.
У чужій сторонці	умій за неї постояти.
Навіть у птахів	немає народу.
Батьківщина — мати,	там і під ялинкою рай.
Кожна рослина	є батьківщина.
Без мови	на своєму корені росте.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Обчисли значення виразів. Обери відповідну букву. Склади слово.

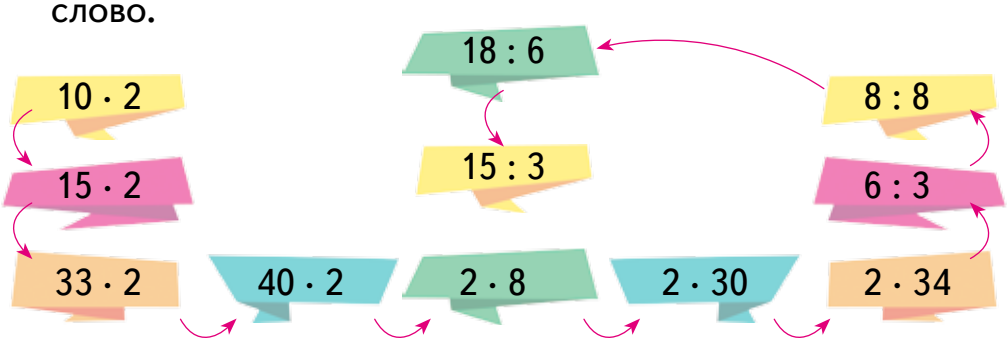

1	2	3	5	16	20	30	60	66	68	80
ц	у	і	я	т	к	о	и	н	т	с

Конституція України — Основний Закон України.

В Україні 28 червня щорічно святкується державне свято — День Конституції України.

5 **Попрацюйте у групах.** Складіть перелік законів (правил), які діють або можуть діяти у вашому класі (школі).

6 **Творча майстерня.** Пофантазуй і намалюй емблему свого класу (школи).

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

АТРИБУТИ БЕЗПЕКИ В ІНТЕРНЕТІ

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте схему. Що нового ви дізналися? Які правила ви вже використовуєте? А які, на вашу думку, слід додати?

Ніколи в Інтернеті не повідомляй приватну інформацію (домашню адресу, телефон, номер своєї школи, клас тощо).

Пам'ятай, що в кожного твору є автор.
Якщо ти використовуєш чужі матеріали, не забувай зазначати автора.

У разі будь-яких погроз по Інтернету негайно повідомляй батьків.

Якщо хтось ображає тебе в Інтернеті — припини з ним (з нею) спілкування.

Ніколи не погоджуйся на зустріч зі знайомим по Інтернету без дозволу батьків.

2 Визнач правильні, на твою думку, твердження. Відповідь обґрунтуй.

- Завжди запитуй у батьків або у вчителя про те, чого не розумієш в Інтернеті.
- Спілкуючись в Інтернеті з незнайомцями, повідомляй свій телефон та адресу.
- Якщо тебе хтось засмутив або образив, обов'язково розкажи про це дорослим.
- Без відома батьків можна зустрічатися зі співрозмовниками в Інтернеті.
- Якщо хочеш зберегти на власному комп'ютері картинку або мелодію, але тебе просять надіслати SMS, — ніколи не надсилай.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Є 3 співрозмовники в Інтернеті, яким ти хочеш надіслати 5 повідомлень. Скільки існує способів розсилання повідомлень, щоб усі співрозмовники отримали хоча б одне з них?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Дізнайся, що таке електронний уряд, електронний парламент, електронне місто, електронна школа.

Етапи виконання

Тобі допоможе прогулянка електронним містом Комета. Цю гру створили в Раді Європи.

1. Вибери кнопку **Завітай в е-місто Комета як гість.**
2. Знайди всі будівлі електронного міста й уважно прочитай тексти.
3. У кожному будинку ти побачиш значок Ради Європи. Вибери його та ознайомся з додатковими цікавими фактами. Вони відкриються в окремому вікні.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

НАЙВАЖЛИВІШІ ДЕРЖАВНІ СВЯТА

1 Які свята зображено на світлинах?

- Поміркуй, які з них є державними.

2 Прочитай дати державних свят.

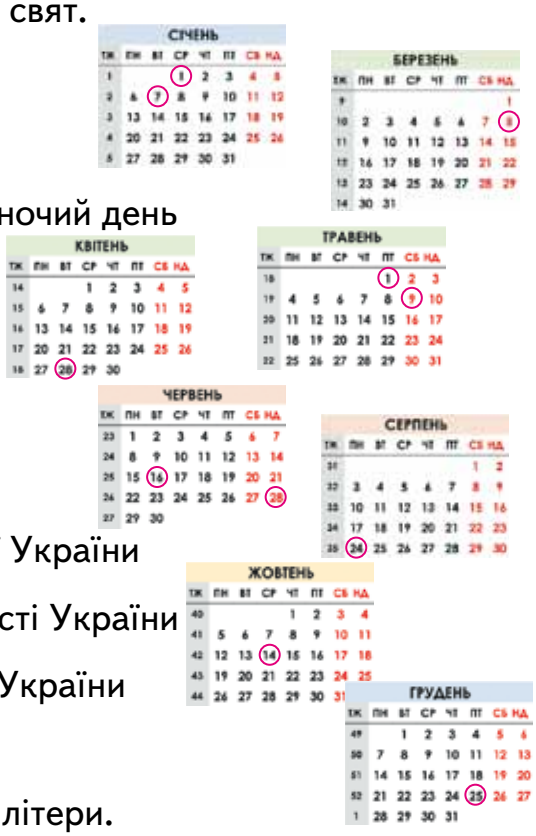

1 січня — Новий рік

7 січня — Різдво Христове

8 Березня — Міжнародний жіночий день

28 квітня — Великдень

1 Травня — День праці

9 Травня — День Перемоги

16 червня — Трійця

28 червня — День Конституції України

24 серпня — День Незалежності України

14 жовтня — День захисника України

25 грудня — Різдво Христове

- Поясни вживання великої літери.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 До свята учні виготовили прапорці. Знайди їхні периметри. Знайди периметри прямокутників синього кольору.

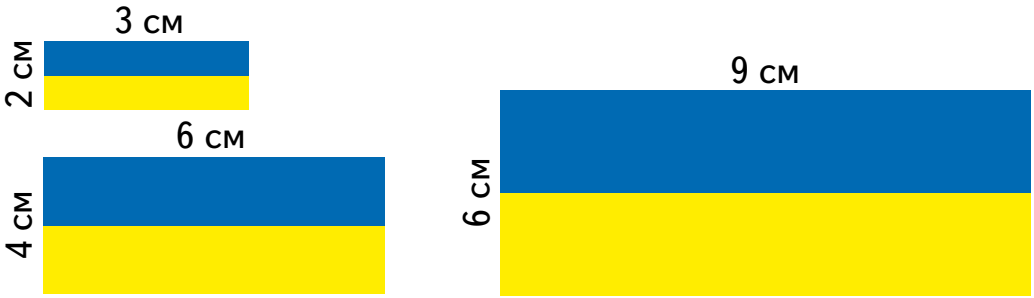

4 Прочитай текст, добираючи з дужок дієслово, яке найточніше виражає думку.

Незабаром прекрасне весняне свято. Щороку цього дня ми з батьком (робимо, виготовляємо, готуємо) для мами сюрприз. У цей день ми (встаємо, прокидаємося) раніше, ніж зазвичай, і (йдемо, біжимо, їдемо) за квітами. Нам дуже хочеться (привітати, порадувати) маму і подарувати їй найкрасивіший букет. Найбільше мамі подобаються тюльпани. Тато просить продавця (вибрати, дати, відібрати) найсвіжіші квіти. Потім ми поспішаємо додому, по дорозі (беремо, купуємо) цукерки і торт. Моя мама любить солодощі. Повернувшись додому, ми тихесенько (йдемо, заходимо, пробираємося) на кухню, гарно сервіруємо стіл, заварюємо запашний чай.

- Про яке свято йдеться в оповіданні? Як це свято відзначають у твоїй родині?
- Поцікався, які слова з дужок дібрав твій однокласник (однокласниця).
- Запиши перше речення. Усно установи зв'язок між словами за допомогою питань.

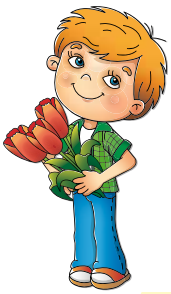

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

УКРАЇНА У СВІТІ ІНТЕРНЕТУ: ШУКАЄМО ІНФОРМАЦІЮ

Алгоритм пошуку в мережі Інтернет

1. Добери ключові слова або фрази.
2. Організуй пошук потрібних матеріалів.
3. Проаналізуй результати пошуку.
4. Збережи результати пошуку.

1 Добери ключові слова для здійснення пошуку інформації за поданими темами.

- Здоровий спосіб життя.
- Музичні традиції рідного краю.
- Найхарактерніші рослини і тварини твоєї місцевості.

2 Знайди зайве слово.

Інтернет, сайт, клавіатура, посилання.
Куртка, туфлі, сорочка, м’яч, капелюх.
Клен, тополя, опеньки, сосна, ялинка.

3 Олесь, Ганнуся, Елзік і Мудрунчик сіли на галявині. Якщо Мудрунчик, який сів крайній зліва, сяде між Ганнусею й Олесем, то Ганнуся буде крайньою зліва. Хто де сидить, якщо відомо, що всі сіли поруч?

4 Прочитай на́зви держави та її столиці.

А У К А Р А А А Ї А Н А А А

А К А И А Ї А В А

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Знайди в Інтернеті казку В. Сухомлинського «Пелюстка і квітка».

Етапи виконання

Виконай пошук за алгоритмом:

Крок 1

Добери ключові слова або фрази, які найкраще характеризують шукану інформацію.

Крок 2

Організуй пошук потрібних матеріалів. Відкрий сторінку пошукової системи та введи дібране ключове слово або фразу.

Крок 3

Проаналізуй результати пошуку. Ознайомся з коротким описом знайдених сторінок сайтів. Відбери з них ті, які тобі потрібні.

Крок 4

Збережи результати пошуку. Запиши назву сторінки сайта. Занотуй цікаві факти, збережи зображення.

Пам'ятай, що використання відомостей без посилання на прізвище автора називають **плагіатом**. Це те саме, що крадіжка!

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПІДСУМУЄМО. МИ — ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ

Про Україну мовою математики

Славетні українці

Перед тобою гра «*Слово про Україну*». Кожна клітинка ігрового поля символізує певну тему.

Деякі клітинки містять картинки, що відповідають темам, які ти маєш відгадати самостійно, в інших клітинках теми зазначено.

- Розпочинай гру із клітинки «**Старт**». Кидай кубик і роби стільки кроків, скільки випаде вічок.
- Зупинившись на клітинці, прочитай тему або відгадай її за картинкою,

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Україна — європейська держава

поміркуй і підготуй за нею невеличку розповідь (*3—4 речення*).

- Якщо ти потрапиш на клітинку « », самостійно придумай будь-яке запитання про Україну для своїх однокласників (однокласниць).
- Клітинка з QR-кодом повідомляє, що ти маєш можливість подивитися цікавий фільм.

Щасти тобі!

Хвилинка рідної мови

Українські народні казки

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЯКІ ПРИКМЕТИ ВЕСНИ?

1 Коли, на твою думку, закінчується зима? Які ознаки весни можна спостерігати в лютому, а які — у березні?

- Які прикмети весни зображено на картинах українських художників?

Федір Захаров. Останній сніг

Микола Глущенко. Рання весна

- Опиши красу природи навесні та позитивні емоції, які вона у тебе викликає.

> **Весна** — це шлях, який проходить природа від зими до літа.

2 Уяви, що календар зник. Що допоможе тобі дізнатися про прихід весни?

- Прочитай текст, вставляючи пропущені прикмети весни.

Весна у наш край приходить тихо й непомітно. Спочатку сонце ... на небосхилі, а тоді з кожним днем посилає все ... тепла. Дні стають ... .

Сонечко тихесенько, ніби матуся, пробуджує природу від зимового сну. По небу пливуть ... пухнасті хмарки. Іде перший весняний ... .

Минає кілька днів, і весна стає сміливішою, гомінкою. Починає танути ... , а під ним дзюрчить вода. На річці сердито тріщить ... . Крижини з гуркотом штовхають одна одну. На горбах з'являються перші ... .

- Випиши слова, вжиті в переносному значенні.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Пригадай на́зви весняних місяців. Прочитай, чому їх так назвали.

Березень — таке ім'я березень отримав у слов'янських народів. Пов'язують це з тим, що на початку весни починали палити березу на вугілля. Крім цього, в теплих регіонах починають збирати сік берези.

Якщо березень весну, наче наречену, лишень приводить у гості, то **квітень** її зустрічає як повноправну господиню: луки, узліски зодягаються у зелень, з'являються перші весняні квіти.

Травень — останній місяць весни, коли природа постає у своїх найкращих шатах. У народі кажуть, що травень ліси у свіжу зелень одягає, літо в гості чекає.

- Поясни зміст народних висловів.

Березень зиму ламає, весні дорогу очищає.
Квітень — пташиний місяць.
Як у травні дощ надворі, то восени хліб у коморі.

4 **Творча майстерня.** Що для тебе є символом весни? Зроби аплікацію із паперу і попкорну.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВЕСНА В НЕЖИВІЙ ПРИРОДІ

1 Розкажи за світлинами, які явища відбуваються навесні в неживій природі.

2 Розкажи за схемою, які періоди має весна. Чим вони характеризуються?

Весна

- Рання весна. Весна світла.
- Справжня весна. Весна води.
- Розквіт весни. Зелена весна.

1. Рання весна → Розпочинається в лютому. День стає довшим. Більше світла приносить сонячне проміння.
2. Справжня весна → Повністю зійшли сніги. На річках закінчився льодохід.
3. Розквіт весни → Найкрасивіший період, який із травня переходить у літо.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

У березні є доба, коли день і ніч тривають по 12 годин, — **день весняного рівнодення**. Він наступає 20 або 21 березня.

3 **Попрацюйте у групах.**

1 група — березень **2 група** — квітень **3 група** — травень

Діти склали календар погоди протягом весни. Якою була погода у зазначені дні? Складіть розповідь за умовними позначеннями.

Березень	Квітень	Травень
9 березня 0° +5° +10°	14 квітня +10° +10° +15°	16 травня +15° +15° + 20°

4 Розв'яжи задачу.

Сніг розпочався о 9 годині ранку, а закінчився об 11 годині 30 хвилин. Потім ввечері знову йшов сніг протягом 2 годин 30 хвилин. Скільки всього часу йшов сніг?

5 Прочитай текст. Поміркуй, про який період весни в ньому йдеться.

Як гарно тихого весняного дня в лісі! Ви йдете вузькою лісовою стежкою. З обох боків над нею нависли вже зелені гілки дерев. Зрідка перелетить пташка з дерева на дерево. А гілки ще довго похитуються (*За Григорієм Скребицьким*).

- Випиши дієслова. Усно постав до них питання.
- Назви́ окличне речення.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВЕСНЯНІ ЯВИЩА В ЖИТТІ ДЕРЕВ

1 Склади за схемою розповідь про весняні явища в житті дерев.

Почався сокорух у берез і кленів.

Пожовтіли сріблясті вербові котики.

Лише тепер у деяких дубів починає опадати листя, звільняючи місце молодим листочкам.

На деревах і кущах з'явилися листки.

Цвітіння плодових і дикорослих дерев.

Розпустилися бруньки на деревах і кущах.

Сокорух, розвиток бруньок, розпускання листків, цвітіння — це **весняні явища в житті дерев.**

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

2 «Збери» із розсипаних слів прислів'я. Поясни їх зміст.

3 Визнач, скільки літрів соку може дати людині 1 береза.

- Скільки літрів соку можуть дати людині 3 берези?
- Дізнайся, чим корисний березовий сік. Розкажи про це однокласникам (однокласницям).

Збирати сік можна лише з дорослих дерев. Не можна залишати відкритим надріз на стовбурі. Не варто збирати більше, ніж півлітра соку на день!

4 **Попрацюйте у групах.**

1. На шкільному подвір'ї знайдіть насіння дерев, що лежить серед листя ще з осені.
2. Проростіть знайдене насіння.
3. Спостерігайте за його розвитком. Результати спостережень намалюйте в зошитах.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

КОМАНДИ Й ВИКОНАВЦІ

Команда — вказівка виконати певні дії.
Виконавець — об'єкт, який виконує команди.
Виконавцями команди можуть бути люди, тварини, пристрої (комп'ютери, роботи та інші).

1 **Попрацюйте у групах.** Назвіть за малюнками, які команди подано і яким способом.

Спонукальними реченнями

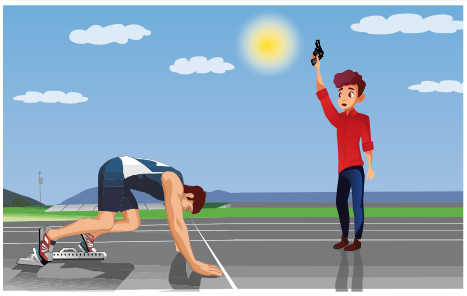

Звуковими сигналами

Світловими сигналами

Жестами

Спеціальними позначеннями

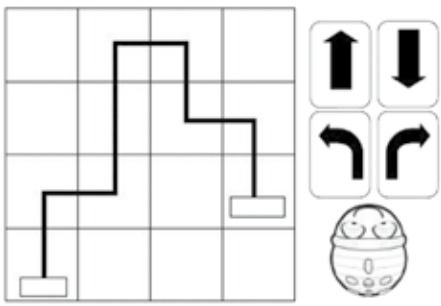

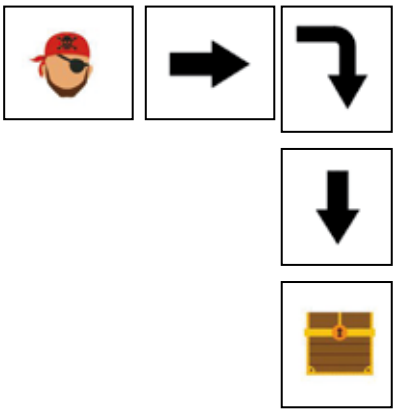

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

2 Поміркуй, які команди можуть виконати зображені виконавці. Використай спонукальні речення.

3 Поміркуй, як можна подавати команди комп'ютеру.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Допоможи **Бджілці** зібрати пилок.

Виконавець **Бджілка** може виконувати такі команди:

↑ Зроби крок уперед. ↓ Зроби крок назад.

↰ Поверни ліворуч. ↱ Поверни праворуч.

Етапи виконання

1. Знайди на екрані значок 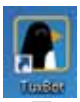 і запусти на виконання програму **TuxBot**.
2. Натисни послідовно кнопки потрібних команд. Стеж, які команди з'являються у клітинках для команд.
3. Після введення всіх необхідних команд натисни кнопку GO.
4. Спостерігай, як виконавець виконує запропоновані команди.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВЕСНЯНІ ЯВИЩА В ЖИТТІ РОСЛИН

1 Прочитай вірш. Про які весняні рослини в ньому йдеться?

Олена Пчілка

Весна-чарівниця,
неначе цариця,
наказ свій послала,
щоб краса вставала:
і проліски, і травка,
зелена муравка,
і кульбабка рясна,
й фіалочка ясна.

Рослини, що квітнуть до розпускання листків на берéзі, належать до **ранньоквітучих (первоцвітів)**.

2 Упізнай і назви́ первоцвіти.

- А які рослини першими зацвітають у твоєму краї?

3 **Попрацюйте в парах.** Більшість первоцвітів занесено до Червоної книги. Поміркуйте чому.

- Складіть правила збереження первоцвітів.

4 Прочитай вірш. Випиши дієслова.

Я первоцвіту не зірву!
Я квітку в серці збережу!

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Природі шкоди не завдам
і кривдити її не дам.

Рослини, що квітнуть після розпускання листків на берéзі, належать до **пізньоквітучих рослин.**

Конвалія травнева

Сон

Горицвіт весняний

5 Поміркуй, чи правильно зазначено етапи проростання конвалії. Виправ помилки.

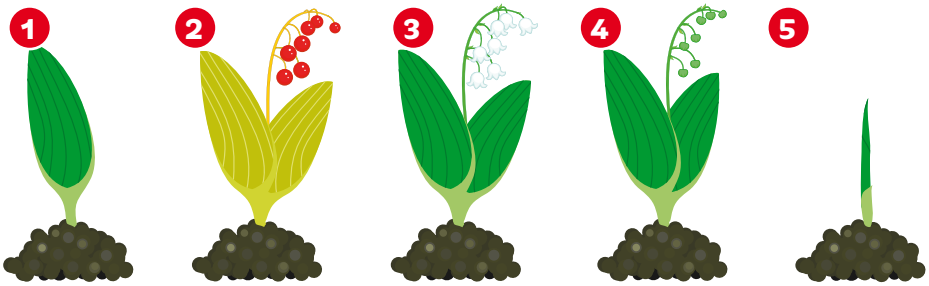

6 Діти посадили квітку. Визначили послідовність дій. Утвори із цифр усі можливі двоцифрові числа. Скільки в тебе вийшло чисел? Порівняй свій результат із результатом однокласника (однокласниці).

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПОСЛІДОВНІСТЬ КОМАНД

1 Назви́ правильну послідовність малюнків.

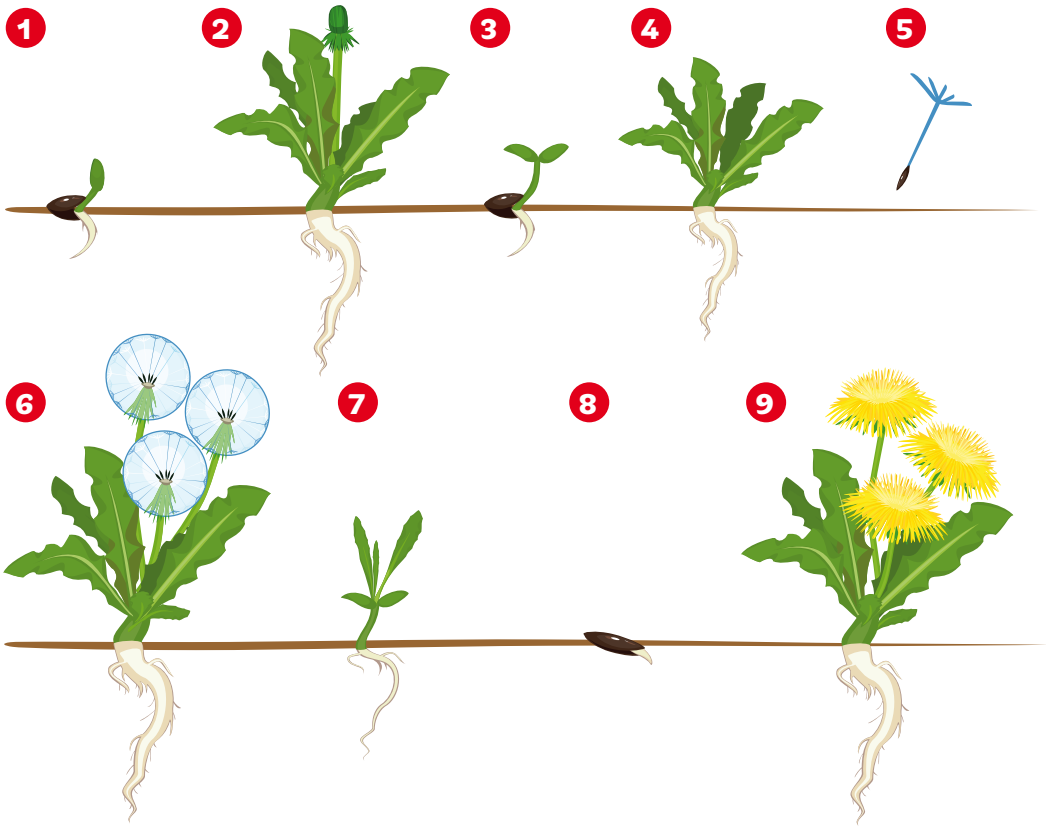

2 Визнач правильну послідовність команд і запиши її у зошиті.

1. Дай відповідь на запитання.
2. Відкрий підручник.
3. Прочитай текст.
4. Закрий підручник.

3 **Шпак** потрапив у непросту ситуацію. На його шляху до шпаківні з'явилося безліч перешкод (сині клітинки). Запиши у зошиті послідовність команд, які має виконати **Шпак**.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Шпак може виконувати такі команди:

↑ Зроби крок уперед.

↓ Зроби крок назад.

↰ Поверни ліворуч.

↱ Поверни праворуч.

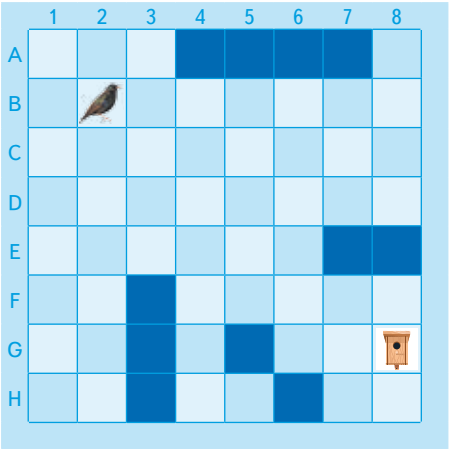

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Допоможи роботу **Туксу** зловити рибку.

Тукс може виконувати такі команди:

↑ Зроби крок уперед. ↓ Зроби крок назад.

↰ Поверни ліворуч. ↱ Поверни праворуч.

Етапи виконання

1. Знайди на екрані значок і запусти на виконання програму **TuxBot**.
2. Натисни послідовно кнопки потрібних команд. Стеж, які команди з'являються у клітинках для команд.
3. Якщо ти випадково вибрав (вибрала) не ту команду, натисни кнопку .
4. Після введення всіх необхідних команд натисни кнопку .
5. Стеж за тим, як **Тукс** виконує послідовність команд.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВЕСНА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

1 Назви́ зображені об’єкти за групами: **1 група** — овочеві культури; **2 група** — польові рослини; **3 група** — фруктово-ягідні культури.

2 Як правильно засадити город, поле і сад? Прочитай текст, замінюючи малюнки словами.

Терміни посіву навесні залежать від настання тепла. Треба знати, які культури сіють раніше. Першими сіють ранні зернові — овес, ячмінь. Пізніше висівають насіння , , . Не бояться холодів , . А от , , , — теплолюбні овочі.

Коли зійде сніг, потрібно садити фруктово-ягідні культури: , , , .

3 Намалюй у зошиті культури, які не бояться холодів.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 **Попрацюйте в парах.** Розкажіть за малюнком, як діти навесні садили дерева. Використайте сполучення слів.

Саджанці яблуні; садили дерева; доглядати за молодими деревами; посмакувати яблуками.

- Запишіть свою розповідь. Підкресліть слова — на́зви дій предметів.

5 Що чим роблять? Добери з довідки потрібні слова.

Сокирою	Серпом ... .
Лопатою	Ножицями ... .
Косою ...	Пилкою ... .
Граблями	Плугом ... .

Слова для довідки: орють, косять, жнуть, пиляють, загрібають, рубають, копають, ріжуть.

6 Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання.

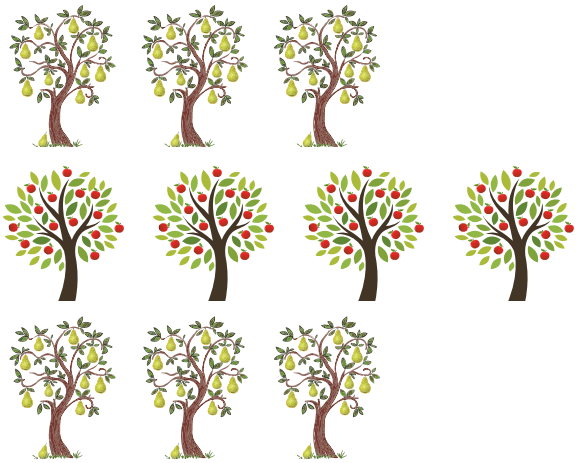

- Скільки всього на малюнках дерев?
- Розв'яжи задачу. Чоловік навесні обрізав гілки на 10 фруктових деревах. На першому дереві він обрізав 2 гілки, на кожному наступному — на 2 гілки більше, ніж на попередньому. Скільки всього гілок обрізав чоловік?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

КОЛИ З'ЯВЛЯЮТЬСЯ НАВЕСНІ КОМАХИ?

1 Прочитай текст. Визнач, скільки в ньому абзаців. Про що йдеться в кожному абзаці?

Весняний світанок дихає прохолодою та свіжістю. Сонна земля ще в полоні холоду.

Та незабаром усміхнеться яскраве й тепле сонечко. Його лагідне проміння розбудить усе навкруги.

Прокинеться від снігу рідна природа.

- Випиши іменники та пов'язані з ними прикметники за зразком.

Зразок. Світанок (*який?*) весняний.

2 Прочитай текст. Дай відповіді на запитання.

Коли на деревах ще не розпустилися листочки, уже можна побачити метеликів. У вигляді дорослих метеликів перезимовують денне павичеве око 1, лимонниця 2, кропив'янка 3.

Переважна більшість метеликів зимують у вигляді яєць 4, личинок 5 або лялечок 6.

Майже водночас із появою метеликів пасічники виставляють вулики на пасіку.

- Як перезимовують метелики?
- Коли можна побачити перших метеликів?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Навесні пробуджуються невгамовні мурашки, гусінь. Хто ще прокидається навесні? Відгадай загадки і дізнайся.

Прилетіла цокотуха,
щось торочить понад вухом.
Всім набридла байка ця
без початку і кінця.

Летить — пищить,
сяде — мовчить.
Хто його вб'є —
свою кров проллє.

4 Розгадай шаради і дізнайся на́зви комах, які пробуджуються навесні.

Раджу – ра – у + міль
Попелюшка – юшка + иці
Кульбаба – куль – а + ка
Джміль – міль + б + ола

5 Обчисли значення виразів, виконавши дії в порядку їх запису.

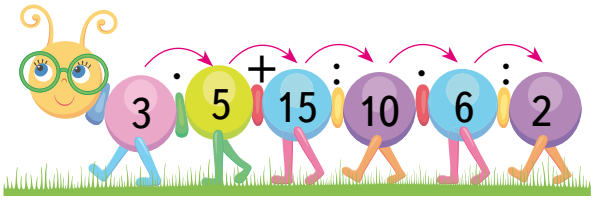

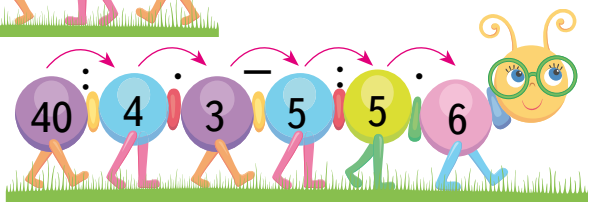

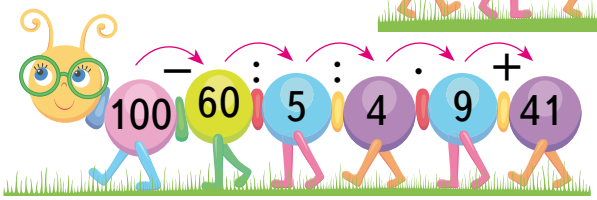

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

АЛГОРИТМИ ТА ЇХ ВИКОНАННЯ

Алгори́тм — це послідовність команд.
В алгоритм можуть входити тільки ті команди, які виконавець може виконати.
Команди алгоритму записують послідовно одна за одною. Для зручності команди іноді нумерують.

1 Мудрунчик полюбляє їсти цукерки. Друзі склали для нього жартівливий алгоритм. Знайди помилки в алгоритмі та виправ їх.

1. Візьми цукерку.
2. Помий цукерку.
3. Розгорни цукерку.
4. З'їж цукерку.
5. Кинь обгортку на підлогу.

2 Розглянь малюнки. Назви́ послідовність малюнків так, щоб отримати алгоритм збирання меду.

3 Чотири дівчинки їли суниці. Ганнуся з'їла більше, ніж Юля. Іринка — більше, ніж Леся, але менше, ніж Юля. Розстав імена дівчаток у порядку зростання кількості суниць, які вони з'їли.

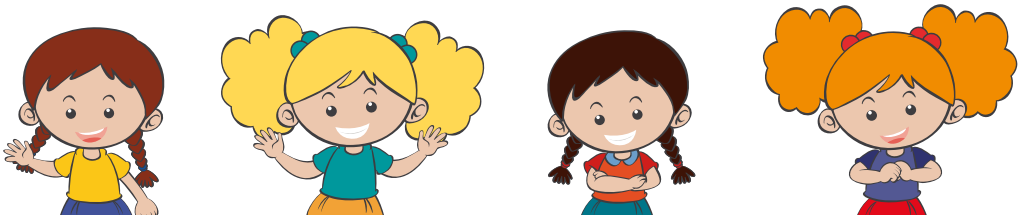

Іринка Ганнуся Леся Юля

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Ти можеш скласти алгоритм для **Тукса**, і він виконає його!

- Продумай, які команди має виконати Тукс, щоб зловити рибок. Запиши алгоритм у зошиті.
- Порівняй свій алгоритм з алгоритмом однокласника (однокласниці).

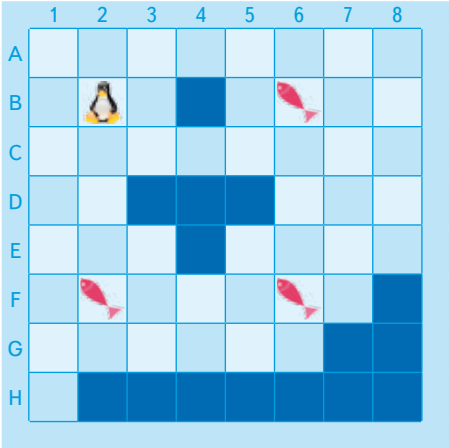

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Допоможи **Туксу** зловити рибку.

Етапи виконання

1. Знайди на екрані значок 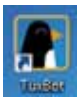 і запусти на виконання програму **TuxBot**.
2. Якщо ти випадково вибрав (вибрала) не ту команду, натисни кнопку , і останню команду буде вилучено з алгоритму.
3. За потреби ти можеш розпочати складання алгоритму спочатку. Для цього вибери кнопку .
4. Виконавши чергове завдання, переходь до наступного.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЖИТТЯ РИБ НАВЕСНІ

Навесні розпочинається період розмноження риб — нерест.

> **Не́рест** — особливо важливий для життя риб. Від його перебігу залежить чисельність риби в водоймах. Під час нересту вилов риби заборонено!

1 Розкажи за схемою, які риби не шукають кращого місця для нересту, а розмножуються там, де живуть.

Сазан

Річковий окунь

Сом

- Дізнайся за малюнками, у якій послідовності риби йдуть на нерест.

> З усіх риб лише сом піклується про своїх нащадків. Він на дні водойми викопує невелику ямку для ікринок.

2 Розв'яжи задачу. У трьох окунів 67 мальків. У другого — на 5 мальків менше, ніж у першого. У третього — на 12 мальків більше, ніж у першого. Скільки мальків у кожного окуня?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Прочитай текст. Випиши числівники.

Тривалість життя карася залежить від виду риби. Звичайний карась живе понад дванадцять років. Срібний карась живе вісім-дев'ять років, але існують особини, які доживають до тринадцяти років.

4 До якої рибки припливе карась, якщо попливе дорогою з числами, записаними в порядку спадання?

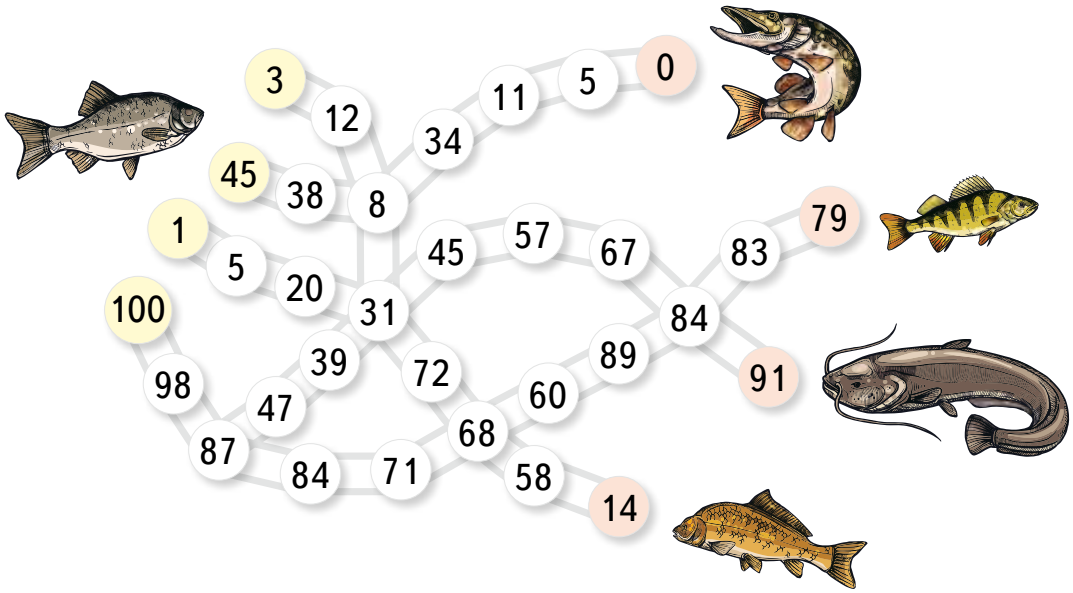

5 **Творча майстерня.** Зроби рибку з будь-якого матеріалу: фетру, стрічки, пластиліну, паперу.

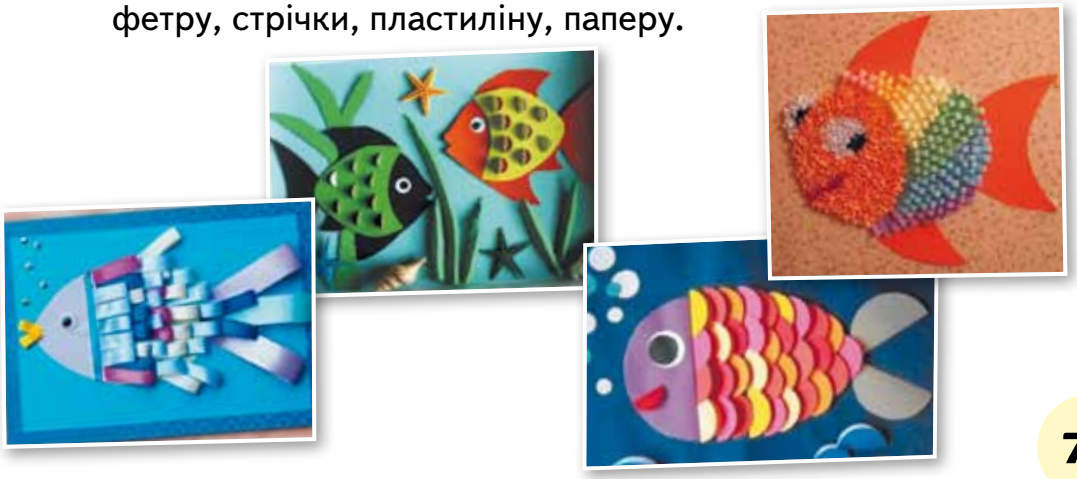

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЖИТТЯ ПТАХІВ НАВЕСНІ

1 Пригадай, які птахи належать до перелітних. Назви́ їх.

2 Прочитай і дізнайся, як колись зустрічали птахів.

Наші предки вважали, що справжня в..сна настає, коли повертаються з вирію птахи. На своїх крилах приносять вони сонячне світло й т..пло. Щоб пришвидшити прихід в..сни, випікали пташок із тіста. І заклика́ли: «Жайворонки, прилетіть, в..сну красну принесіть!» (*За Василем Скуратівським*).

- Спиши текст, вставляючи у словах пропущені букви. Усно добирай перевірні слова.

3 Розкажи за схемою, у якій послідовності птахи повертаються з вирію.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Як тільки навесні птахи повернуться додому із вирію, вони відразу починають готуватися до виведення пташенят.

4 «Проведи» пташок до гніздечок. Обчисли значення виразів.

$(30 - 27) \cdot 2$ $(64 - 56) \cdot 2$ $(25 - 18) \cdot 2$

$3 \cdot 9 - 10$ $4 \cdot 6 - 9$ $18 : 3 + 61$

1 квітня — Міжнародний день птахів.

5 **Попрацюйте в парах.** Пригадайте, як треба поводитись у лісі. Оберіть істинні твердження.

Спостерігати за птахами.
Слухати спів птахів.
Підгодовувати птахів.
Руйнувати пташині гнізда.
Обдирати кору з дерев.
Прибирати після себе місця відпочинку.

6 Склади за схемою задачу. Розв'яжи її.

— 13 пташок

— ?, на 11 пташок більше

?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

АЛГОРИТМИ В НАВЧАННІ

1 Олекса склав алгоритм виконання домашнього завдання. Запропонуй свій алгоритм виконання домашнього завдання.

1. Відкрити щоденник.
2. Визначити, із яких предметів є домашнє завдання на завтра.
3. Визначити, у якій послідовності виконувати домашні завдання з вибраних предметів.
4. Приготувати підручники і зошити з вибраних предметів, пенал.
5. Виконати завдання з тих предметів, які більші за обсягом.
6. Виконати завдання з решти предметів.
7. Скласти підручники, пенал і зошити в рюкзак.

2 Ганнуся склала алгоритм вивчення вірша. Чи правильний алгоритм вона склала? Обґрунтуй відповідь.

Алгоритм вивчення вірша

1. Прочитай виразно вірш.
2. Уяви собі прочитане.
3. Знайди невідомі слова.
4. Виконай словникову роботу.
5. Розкажи виразно весь вірш напам’ять.
6. Ще раз прочитай вірш.
7. Розбий його на частини для запам’ятовування.
8. Вивчи послідовно кожну частину вірша.
9. Об’єднай вивчені частини в єдине ціле.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Пригадай два відомі тобі правила української мови і подай їх у вигляді алгоритмів.

4 Склади алгоритм знаходження периметра прямокутника за даними довжиною і шириною. Виконай його, якщо довжина прямокутника 20 см, а ширина — 10 см.

5 Склади алгоритм вирощування кімнатної рослини.

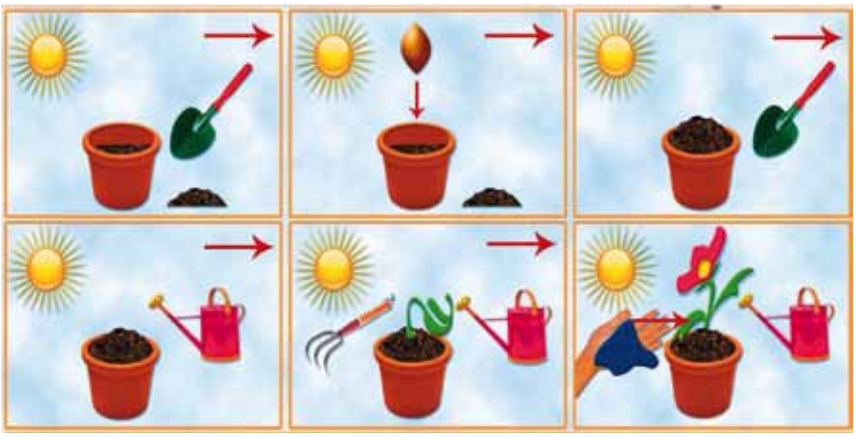

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Туксу знову потрібно зловити кілька рибок! Продумай план дій для **Тукса** і склади алгоритм.

Завдання

Допоможи **Туксу** спіймати всіх рибок.

Етапи виконання

1. Запусти на виконання програму **TuxBot**.
2. Уважно стеж, як **Тукс** виконує складений тобою алгоритм.
3. Виконавши це завдання, переходь до наступного!

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЖИТТЯ ЗВІРІВ НАВЕСНІ

1 **Попрацюйте у групах.** Назвіть звірів, які: **1 група** — узимку ведуть активний спосіб життя; **2 група** — впадають у сплячку.

Навесні у звірів настає час для переодягання — **весняне линяння**.

2 Обчисли значення виразів. Запиши їх у порядку зростання. Обери відповідну букву і дізнайся, які звірі змінюють навесні колір шубки.

$60 - 40 + 7$	$5 \cdot 3 + 85$	$100 - 32$
$2 \cdot 7 + 25$	$80 - 2$	$60 : 6 + 50$
$50 : 5 + 20$	$35 + 6 \cdot 6$	$25 + 25$
$9 \cdot 2$	$90 - 20$	$5 \cdot 9 - 3$
$4 \cdot 5$		$4 \cdot 10$

а	б	і	к	л
39	18	20	30	27

а	г	й	н	о	р	с	т	о
78	40	100	60	42	50	70	71	68

Навесні у звірів з'являється **потомство**.

3 Прочитай. Розстав речення в потрібному порядку, щоб вийшов текст.

Попереду поважно ступав великий лось. З чагарника до озера пробиралася сім'я. А за ним ішли лосиха з лосенятами.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

- Запиши текст. Знайди спільнокореневі слова. Познач у них корінь.

> Дитинство у звірят — **пора навчання**. Вони вивчають найважливішу науку: як вижити в дикій природі.

4 **Пограйте в парах.** Хто швидше відшукає 12 відмінностей?

5 Прочитай і спиши, вставляючи з довідки потрібні слова.

Ось вибіг ... галявину полохливий заєць. Він тікає ... хитрої лисиці. А вона ховається ... деревами. Лисичка ... нетерпінням чекає зустрічі ... зайчиком (*За Григорієм Скребицьким*).

Слова для довідки: за, на, з, від, із.

6 **Творча майстерня.** Намалюй знак (емблему) захисту тварин.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЛЮДИНА У ПРИРОДІ НАВЕСНІ

1 Упродовж весни розцвітає багато рослин. Які рослини квітнуть у твоєму краї?

Окрім підсніжника, проліска, рясту, квітнуть анемона 1, півонія 2, шафран 3.

Намагайся ходити у лісі по стежці, щоб не витоптати рослин!

2 Розв'яжи задачу.

Оленка побачила в лісі 5 підсніжників, а Олег — у 3 рази більше, ніж Оленка. Скільки всього підсніжників побачили діти?

- На скільки підсніжників менше побачила Оленка, ніж Олег?

3 Прочитай вірш. Виконай завдання.

Сергій Павленко

Коли де бачу квітки очі,
«Люби!» — вона мені шепоче.
Повз деревце іду зелене,
«Привіт!» — схиляється до мене.
В гніздечку пташку стріну в гаї,
питає пташка: «Як ся маєш?»
Який же цвіт кругом чудовий!
Додому йду в добрі й любові.

- Назви́ об'єкти живої природи, які згадуються у вірші.
- Пофантазуй і склади усно діалог між тобою і цими об'єктами живої природи. Випиши спонукальні речення.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Склади за схемою правила поведінки в лісі.

Не бери із собою в ліс навесні та на початку літа собаку!

Не підходь близько до гнізд. Не торкайся їх!

Правила поведінки в лісі

Не зривай квітів!

Не забирай додому пташенят!

Ходи стежками! Не топчи рослин!

5 Прочитай, змінюючи слова в дужках так, як цього вимагають слова-помічники.

Що бачили діти в (ліс)

Білочка виглядала з (дупло). Дятел шукав у (кора) комах. Під (пеньок) дрімав зайчик. Мишка сховалася в (нірка). На (дерева) з'явилися перші листочки.

6 Розглянь малюнок. Що може спричинити пожежу? Склади текст-розповідь.

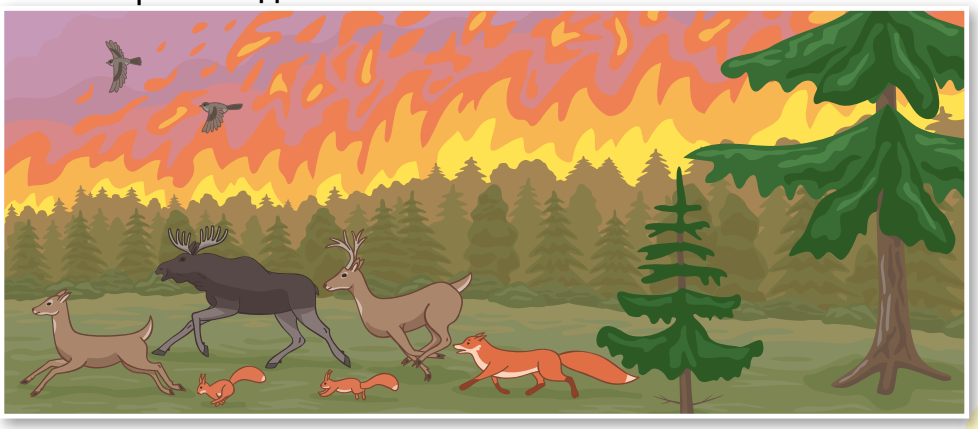

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

АЛГОРИТМІЧНА МОЗА́ЇКА

1 Прочитай алгоритм переходу на інший бік вулиці без світлофора. Які команди пропущено?

1. Зупинись біля бровки тротуару.
2. Подивися ліворуч.
3. Дочекайся, поки зліва проїде весь найближчий транспорт.
4. Подивися праворуч.
5. Дочекайся, поки справа проїде весь найближчий транспорт.
6. Перейди на інший бік вулиці.

2 Розкажи за схемою послідовність періодів весни.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Вінні-Пух склав алгоритм діставання меду з вулика. У ньому виявилася зайва команда. Яка?

Алгоритм «Діставання меду з вулика»

1. Узяти в П'ятачка повітряну кульку блакитного кольору.
2. Походити навколо дерева з кулькою над головою.
3. Піднятися на кульці вгору до вулика, схованого в дуплі дерева.
4. Зазирнути в дупло.
5. Проспівати пісню про те, що це прилетіла хмарка, а не ведмідь.
6. Непомітно для бджіл просунути лапу у вулик.
7. Набрати лапою меду.
8. Спуститися на землю.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Придумай план дій для Тукса, щоб він зловив усіх рибок, і склади алгоритм.

Завдання

Допоможи **Туксу** спіймати всіх рибок.

Етапи виконання

1. Запусти на виконання програму **TuxBot**.
2. Уважно стеж, як **Тукс** виконує складений тобою алгоритм.
3. Виконавши це завдання, переходь до наступного!

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВЕСНЯНІ ТУРБОТИ ЛЮДЕЙ

1 Поміркуй, що треба робити, щоб твоє місто (село) причепурилося навесні. Склади розповідь за малюнками.

2 Які рослини цвітуть на клумбах у парках і в садах? Пригадай їхні на́зви.

Що і коли висаджувати? Природа дає відповідь на це запитання.

3 Як передбачити погоду навесні? Збери прислів'я і дізнайся.

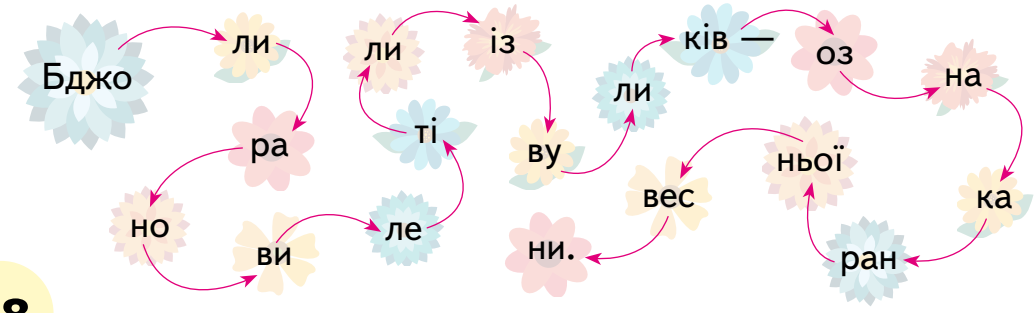

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Прочитай прикмети.

З’явилися підсніжники — час орати.
Зацвіла осика — сій моркву.
Зацвіла черемха — висаджуй картоплю.
Зацвіла біла акація — висаджуй розсаду помідорів.

5 Порівняй заняття людей у місті та в селі навесні. Склади про це розповідь. Використовуй сполучення слів.

Саджати квіти; яскраві квіти; прибирати на подвір’ї; зернові культури; сіють насіння.

Деякі овочеві культури люди висаджують не у відкритому ґрунті, а в теплицях.

6 Розглянь малюнок теплиці.

Обчисли двома способами, скільки кущів росте в одній теплиці. А у двох?

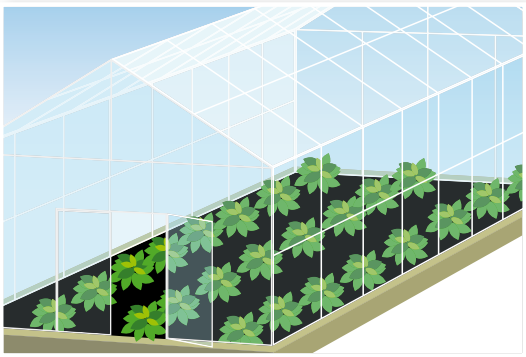

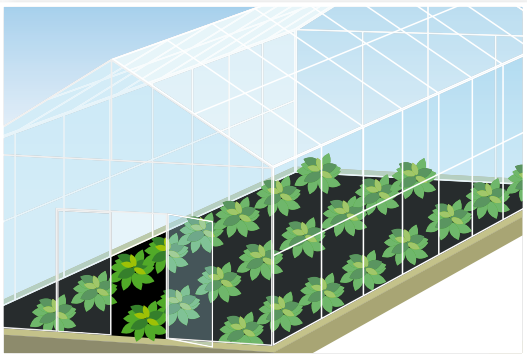

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

1 **Попрацюйте у групах.**

Ганнуся склала план підготовки для святкування свого дня народження, а Елзік готувався до святкування свого дня народження без будь-якого плану.

- Хто краще підготувався? Чому?
- Який би ви склали план підготовки до святкування свого дня народження?
- Поміркуйте, що спільного у плану та в алгоритму?

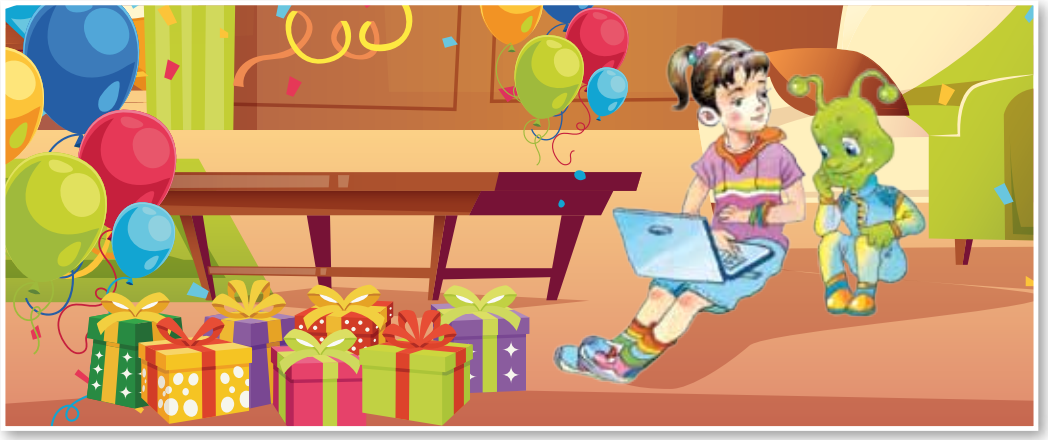

2 Прочитай алгоритм звукового аналізу слова.

Алгоритм звукового аналізу слова

1. Вимов слово вголос.
2. Назви́ послідовно всі звуки. Побудуй звукову схему слова.
3. Поділи слово на склади. Познач їх.
4. Познач наголошений склад (звук).
5. Запиши слово.
6. Вимов послідовно голосні звуки.
7. Вимов приголосні звуки.

- Виконай за алгоритмом звуковий аналіз слова *народження.*

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Склади за малюнками-підказками план прогулянки весняним лісом. Не забудь про правила поведінки в лісі.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Склади алгоритм і допоможи **Бджілці** зібрати пилок.

Етапи виконання

1. Натисни послідовно кнопки потрібних команд. Стеж, які команди з'являються в клітинках для команд.
2. Після введення всіх необхідних команд натисни кнопку GO.

   Спостерігай, як виконавець виконує складений тобою алгоритм.
3. Виконавши це завдання, переходь до наступного.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПІДСУМУЄМО. ПРИРОДА НАВЕСНІ

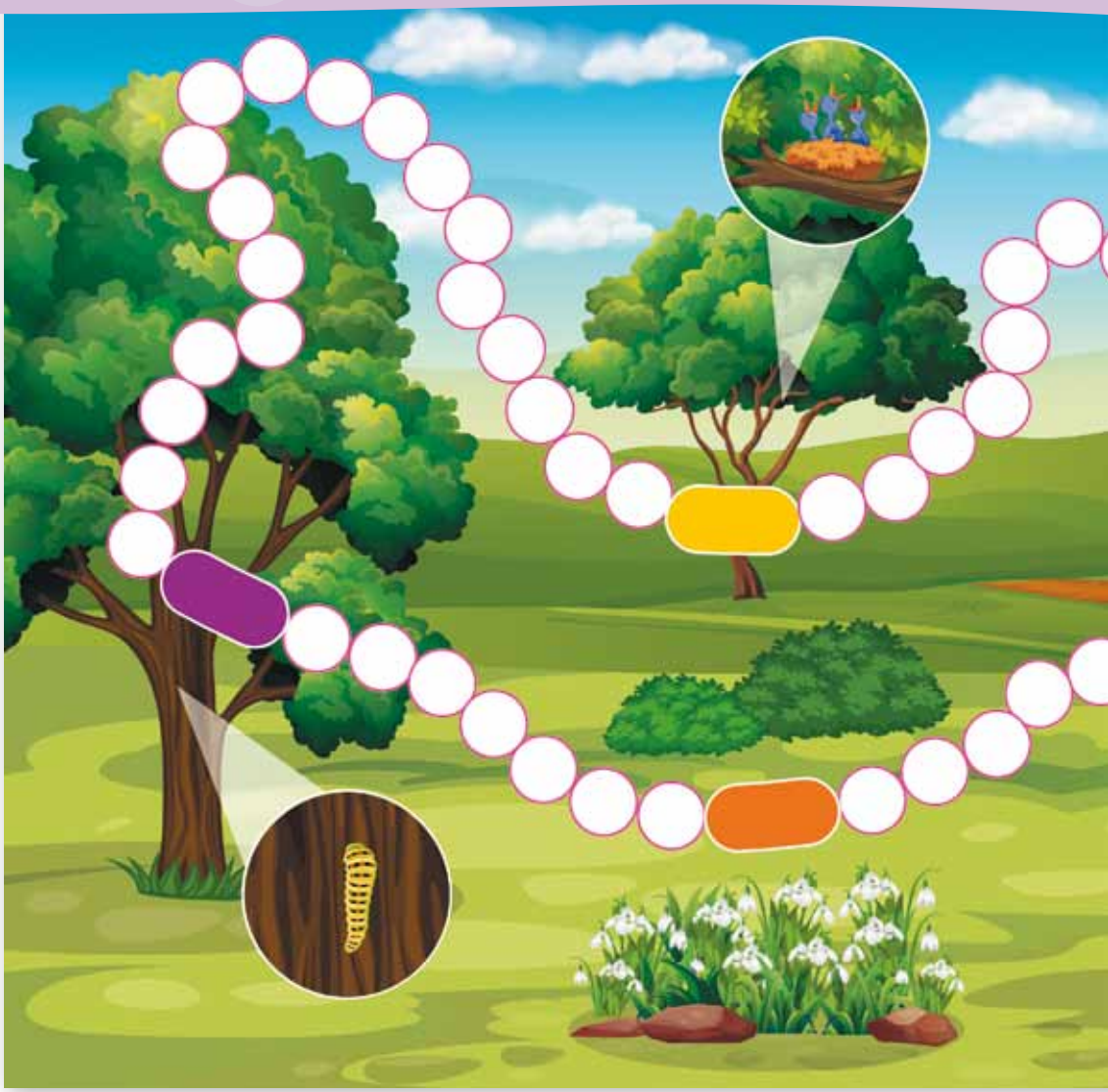

1 Прочитай вірш. Доведи, що автор описує весну.

Олександр Олесь

Все навколо зеленіє,
річка ллється і шумить.
Тихо-тихо вітер віє
і з травою гомонить...

2 Знайди на малюнку по 5 об'єктів живої та неживої природи. Назви́ їх. Доведи правильність своєї думки.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Уяви, що ти потрапив (потрапила) до весняного лісу.

- Прогуляйся ігровим полем і поспостерігай за природою навесні. Ти можеш розпочинати подорож із будь-якого місця.
- Кидай кубик і роби стільки кроків, скільки випаде вічок.
- Зупинившись на кольоровому полі, розглянь об'єкти навколо, розкажи, що саме ти бачиш, й опиши зміни, які відбуваються у природі навесні.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЯКІ ПРИКМЕТИ ЛІТА?

1 Поміркуй, які ознаки літа можна спостерігати у травні. Склади розповідь за світлинами.

Літо — це шлях, який проходить природа від весни до осені.

2 Прочитай. Пошир речення за питаннями.

Найтепліша та (яка?) ... пора року — це літо. Улітку вся природа живе на повну силу. Зеленіють (що?) ... , на них зріють (які?) плоди. Цвітуть квіти (де?) ... , у полях та на луках. Тварини і (хто?) ... трудяться, добуваючи собі (що?) ... .

Теплого літнього дня (що робить?) ... ясне сонечко. Особливо гарні літні вечори, коли денна спека (що робить?) ... .

- Добери заголовок.
- Про які прикмети літа йдеться у тексті?

3 Прочитай і дізнайся, чому перший місяць літа так назвали.

Назва місяця **червень** походить від кольору суниць та черешень, які саме стають рум'яними.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

- Поясни зміст прислів'я «Червень — рум'янець року».
- Поміркуй, які ще ягоди червоніють у червні.

Назва другого місяця літа — **липень** — походить від слова «липа». Саме на початку липня в Україні починає квітнути липа.

4 Липень у народі ще кличуть полуднем літа. Поміркуй чому.

- Чим славиться липень? Склади розповідь за малюнками-підказками.

5 Прочитай текст і спиши, вставляючи пропущені букви.

Ш..роко долиною т..хо тече невелика річка Роставиця. Неподалік зел..ніють густі та **в..сокі** липи. Там ніби потонуло **с..ло** В..рбівка.

- До виділених слів добери слова, протилежні за значенням. Запиши їх парами.

Назва **серпня** пов'язана зі жнивами. Серп — знаряддя, за допомогою якого жали колись зернові культури.

6 Поясни зміст прислів'я.

Як у серпні дбаєш,
так узимку маєш.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОЗПІЗНАЮ ПРИКМЕТИ ЛІТА

1 Відгадай загадку.

У небі ластівка летить,
з вітром листя шелестить,
воду п’є лелека.
Сонце палить.
Спека.
Дозріває жито.
Яка пора?

2 Які відчуття, спогади викликає в тебе літо? Склади розповідь за малюнками. Доповни її власними прикладами.

3 Вибери прикмети літа. Назви́ їх.

Найкоротший день.
Косять сіно.
Птахи збираються у вирій.
Достигають фрукти.
Цвітуть сади.
Найдовший день.
Часті зливи.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Прочитай текст. Спиши його, вставляючи пропущені слова з довідки.

Літо, літечко! Як гарно, любо навкруги! Це свято барв, адже ... кожна рослинка. Літо у народі називають ... , гарним. Саме цієї пори розпускаються і ... найяскравіші квіти: синьоокі ... , червоні ... , сніжно-білі ... , пишні рожі, розкішні троянди.

Слова для довідки: красним, волошки, зацвітає, цвітуть, маки, ромашки.

5 Склади за малюнками задачу. Розв'яжи її.

Оксанка

Миколка

6 **Попрацюйте в парах.** Поміркуйте, чим пахне літо. Які запахи літа подобаються тобі над усе?

- За описом відгадайте назву ягоди або фрукта.

  Жовта, солодка, достигає у серпні.
  Червона, росте кущиками, достигає у червні.

- Опишіть одне одному будь-яку ягоду або фрукт.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ДОСЛІДЖУЄМО ПРИКМЕТИ ЛІТА

Об'єкти — це предмети, явища, події.
У лісі дерева, квіти, рослини, звірі — це **предмети**.
Дощ, блискавка — це **явища**.
Наша подорож до лісу — це **подія**.

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте малюнки. Які явища природи можна спостерігати влітку? Які з них є прикметами літа?

2 Назви́ ще один об'єкт у наведених послідовностях:

Ялинка, сосна, дуб, ...
Глухар, зозуля, дрімлюга, ...
Підберезовик, маслюк, рижик, ...

3 Перестав букви у правильному порядку і відгадай зашифровані слова. Які з об'єктів можна віднести до прикмет літа?

1. ялопуинц
2. існг
3. амиалн
4. пксае
5. сноса
6. нрчешяе

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Знайди в Інтернеті інформацію про корисні лісові рослини.

Етапи виконання

1. Організуй пошук за ключовою фразою *Лікарські рослини України*.

2. Перейди за посиланням **Зображення** та переглянь світлини лікарських рослин. Які з них ростуть у твоїй місцевості?

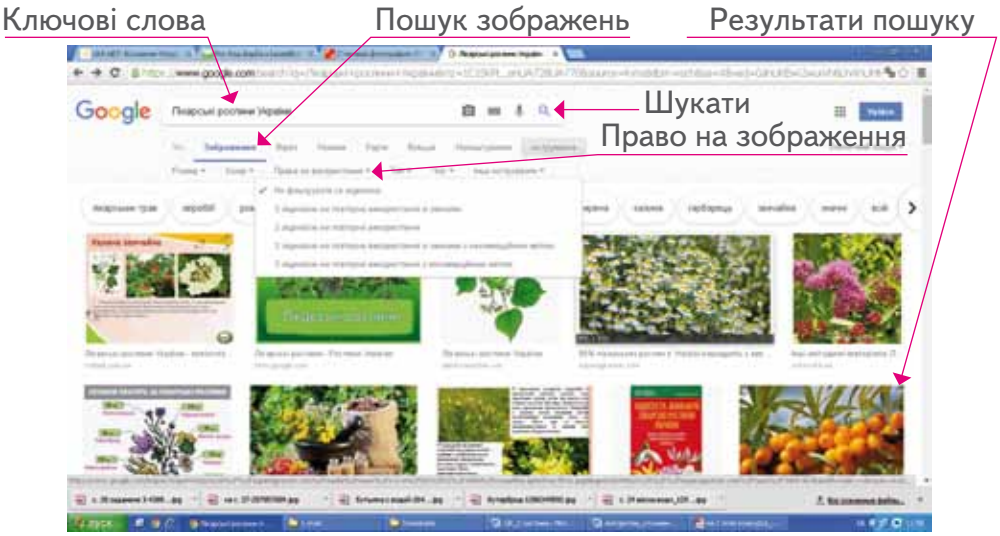

3. Вибери одну зі світлин. Прочитай про 1—2 лікарські рослини, які зустрічаються в лісі, і з'ясуй, як їх можна використати.

Для перегляду сайтів використовують спеціальні **програми-переглядачі**.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЛІТО В НЕЖИВІЙ ПРИРОДІ

1 Розкажи за світлинами, які явища відбуваються влітку в неживій природі.

Гроза — це літнє природне явище із громом та блискавками.

2 Прочитай. Заповни пропуски в реченнях. Користуйся словами з довідки.

Найпомітніша зміна в неживій природі влітку — ... . Небо мало коли вкрите ... . Часто гримлять ... , після яких у небі з'являється ... . Вода в річках, ставках і озерах ... . Уранці на траві випадає ... . Над полями і луками часто бувають ранішні ... .

Слова для довідки: тумани, постійно тепла температура повітря, веселка, грози, достатньо прогрілася, хмарами, роса.

21 червня — найдовший день і найкоротша ніч у році — **сонцеворо́т**. Відтепер тривалість дня починає зменшуватись, а тривалість ночі — збільшується.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 **Попрацюйте у групах.**

1 група — червень **2 група** — липень **3 група** — серпень

Діти склали календар погоди протягом літа. Якою була погода у зазначені дні? Складіть розповідь за умовними позначеннями.

Червень	Липень	Серпень
19 червня +15° +20° +25°	14 липня +25° +30° +25°	8 серпня +30° +25° + 20°

4 Прочитай і запам'ятай народні прикмети про літо.

Увечері голосно цвіркочуть коники — на гарну погоду.

Круги навколо сонця в липні — прикмета ясної, сонячної погоди чи великої спеки.

Блимання зірок — ознака погіршення погоди з посиленням вітру.

5 **Творча майстерня**. Зробіть сонячний годинник.

1. Намалюйте на аркуші цупкого паперу коло. Виріжте за ним круг.
2. Уставте в центр круга пряму довгу паличку. Установіть у добре освітленому місці.
3. Щогодини позначайте рискою, куди падає тінь. Поясніть, чому тінь рухається.
4. Наступного дня перевірте дослідження. Тепер у будь-який сонячний день можна дізнатися час за своїм годинником.

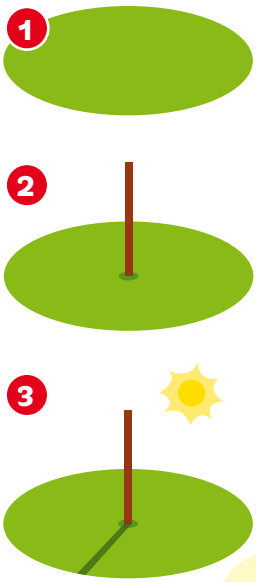

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЛІТНІ ЯВИЩА В ЖИТТІ РОСЛИН

1 Розкажи за схемою, які зміни відбуваються влітку в житті рослин.

На поверхні водойм з'явилася ряска

Цвіте шипшина

Цвіте дуб. Визрівають жолуді

Цвіте липа

Починає цвісти калина

Цвітуть королиця (ромашка), лугова конюшина, дзвоники

2 Прочитай оповідання Василя Сухомлинського.

Квітка сонця

На високому стеблі — велика квітка із золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником.

Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки́.

Та тільки-но сходить ранкова зоря, пелюстки́ тремтять. То соняшник жде сходу сонця. Ось уже сонце викотилось із-за обрію. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться, дивиться на червоне

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

вогняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє, вітає його:

— Добрий день, сонечку, я так довго чекав на тебе!

Сонце піднімається все вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обрій, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню...

- Що автор твору називає червоним вогняним колом?
- Дізнайся у дорослих, чи існують іще рослини, які повертають свої голівки до сонця. Розкажи про це своїм однокласникам (однокласницям).

3 «Пройди» за стрілкою. Утвори вирази. Обчисли їх значення.

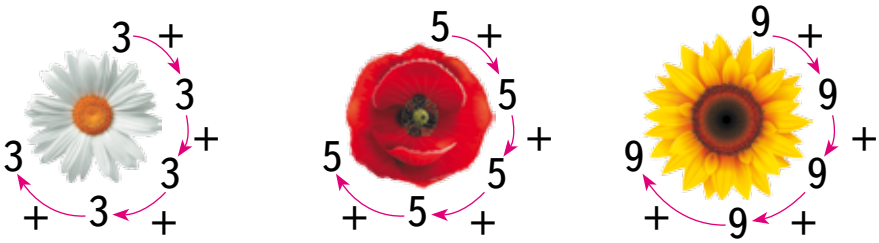

4 **Творча майстерня.**

Зробіть квітку соняшника з кольорового паперу, насіння.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

МАНДРУЄМО ЛІТНІМ ЛІСОМ

Кожний об'єкт має **властивості**. Кожна властивість об'єкта має **значення**.

1 Розглянь у таблиці приклади об'єктів, їх властивостей і значень. Назви́ ще кілька властивостей вказаних об'єктів та їх значення.

Об'єкт	Властивості	Приклади значень властивостей	Зображення
Дерево	Вид	Сосна	
	Висота	30 м	
	Вік	22 роки	
	Колір	Зелений	
Лісова ягода	Назва	Чорниця	
	Колір	Чорний	
	Їстівна?	Так	
Лісова квітка	Назва	Незабудки	
	Колір	Біло-блакитний	
	Висота	25 см	
	Місяць цвітіння	Червень	

2 Прочитай вірш.

Марія Чепурна

Прикмети літа

Ластівки літають
над водою низько,
хвилі розбивають —
значить, дощик близько.
Мов червоні квіти,
хмари в небі синім,
значить, завтра, діти,
буде вітер сильний.
А як льону річка
в полі засиніла,
знайте, що суничка
у гаю дозріла.

- Які прикмети літа тобі відомі?
- Добери слова — ознаки літа.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Проаналізуй схему і дай відповіді на запитання.

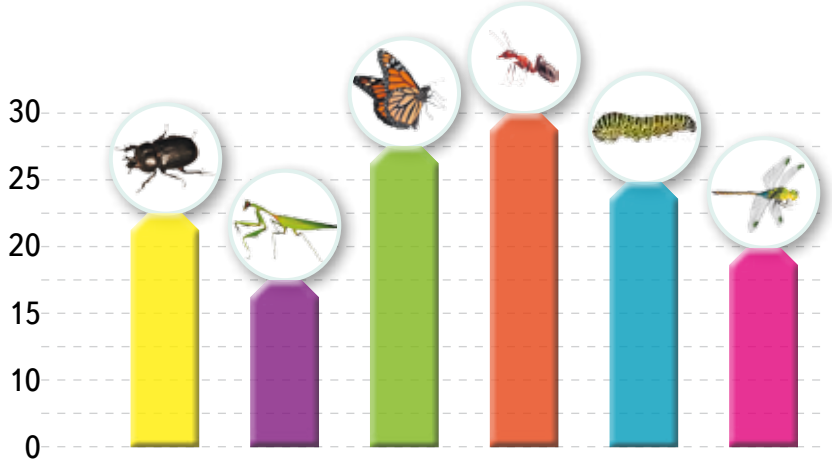

- Порівняй кількість мурах та жуків. Кого більше?
- Скільки на лісовій галявині метеликів?
- Порівняй кількість гусені та метеликів. Кого менше?
- На скільки жуків більше, ніж богомолів?
- Скільки бабок?
- На скільки бабок менше, ніж мурах?
- Яких комах на лісовій галявині найбільше?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Пригадай свою роботу в графічному редакторі **Tux Paint**. Для створення малюнків ти використовував (використовувала) штампи, пензлики і гумку. Ти вмієш зафарбовувати малюнки, а також підписувати їх.

Завдання

Намалюй лісову галявину.

Визнач об'єкти на цьому малюнку та їх властивості.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОСЛИНИ ЛУКІВ ТА ВОДОЙМ

Лука — це переважно рівна місцевість, укрита трав'янистою рослинністю.

1 Розглянь схеми. Дай відповіді на запитання.

- Назви́ види луків.
- Які рослини можна зустріти на сухих луках? А на зволожених?
- Назви́ рослини луків у твоєму краї.

- Назви́ водяні рослини.
- Які прибережні рослини можна побачити у твоєму краї?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

2 Прочитай вірш.

Аптека зелена,
зелена аптека!
Від тебе й від мене
вона недалеко.

Зелена аптека
лежить навкруги,
зелені горби
і зелені луки.

- Про яку зелену аптеку йдеться у вірші?

Лікарські рослини — рослини, які мають лікувальні властивості.

3 Розгадай ребуси і дізнайся на́зви лікарських рослин луків.

1

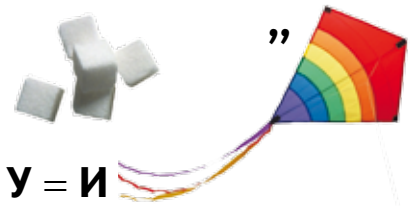

У = И

2

О = І

3

~~Д~~

4 Прочитай текст.

На верхівці стебла **звіробою** величається шапка із жовтих квіток. Цікаво, що «б’є» **звіробій** не **звірів**, а різні хвороби. Це чудова лікарська рослина.

- Про яку рослину йдеться у тексті?
- Поміркуй, чи є виділені слова спільнокореневими. Обґрунтуй свою думку.
- Дізнайся про лікарські властивості рослин луків та водойм.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ВОДОЙМИ: БЕЗПЕЧНІ ЧИ НІ?

1 Прочитай правила поведінки на воді.

Не бався у воді, не бийся і не заважай іншим.

Не пірнай і не плавай у незнайомих місцях.

Не вмієш плавати, користуйся допоміжними засобами.

Купайся лише там, де поруч є дорослі.

- Чи завжди ти їх дотримуєшся?
- Назви́ водойми, які є у твоєму місті (селі).

2 Прочитай вірш. Які правила порушили герої вірша?

Диваки

Поблизу глибокої ріки
жили-були собі диваки.
Був у них неслухняний характер:
випливали вони за фарватер,
в незнайомих пірнали місцях,
на трухлявих катались плотах,
продірявлений човен гойдали,
ні тривог, ані смутку не знали.
Якось вдень, у вівторок якраз,
кольоровий надули матрац
і попливли на нім за буйки...
Більш нема диваків у ріки!

- Випиши дієслова.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Розглянь малюнок. Кому загрожує небезпека? Чому?

4 Діти провели дослідження і за ними склали діаграми. Розглянь їх. Дай відповіді на запитання.

Чи вважаєте ви, що вода у місцевих водоймах чиста?

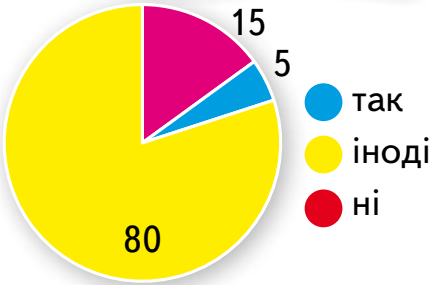

Чи часто ви купаєтесь улітку в місцевих водоймах?

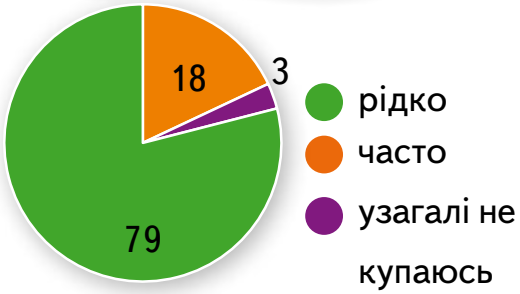

- Скільки людей брало участь у дослідженні?
- Скільки опитуваних вважають, що вода у водоймах чиста?
- Порівняй кількість людей, які рідко купаються у водоймах, і кількість тих, хто купається часто.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ХТО ЖИВЕ У ВОДОЙМАХ?

Об'єкти можна об'єднувати у групи за значеннями однієї з їх властивостей.

прісноводна

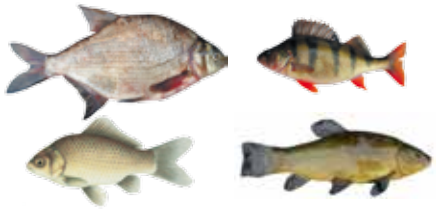

Риба

океанічна

1 **Попрацюйте у групах.** Поміркуйте, за якими властивостями можна об'єднати в групи учнів вашого класу. Об'єднайте учнів вашого класу в групи за значеннями різних властивостей.

2 Поміркуй, до якого латаття дострибне жабеня, якщо воно виконає наступний алгоритм.

↓ ← ← ↑ → ↑ ↑ → → → ↓ ↓ ← ↓ ↓ ← ← ←

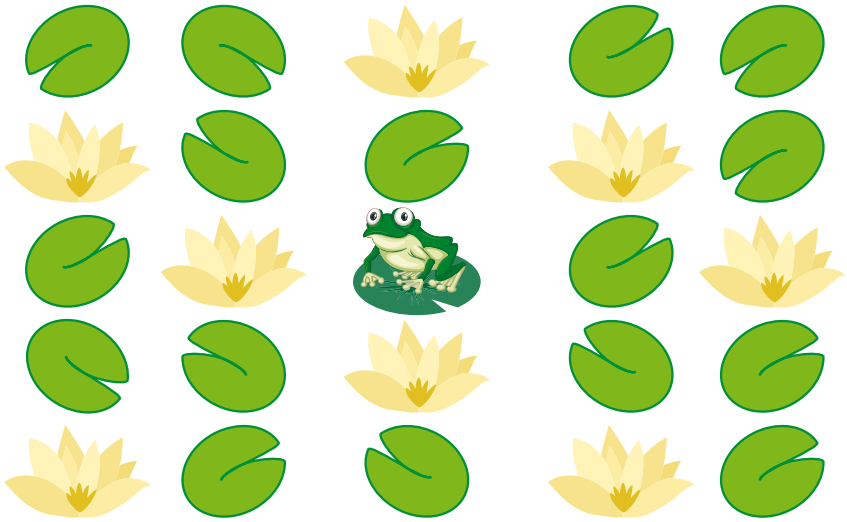

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Олесь, Петрик, Івасик і Ганнуся зловили 26 окунів. Олесь зловив на 3 окуні більше, ніж Петрик. Петрик зловив на 3 окуні більше, ніж Івасик, а Івасик — на 3 більше, ніж Ганнуся. Скільки окунів зловив кожний?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Знайди в Інтернеті інформацію і доповни вказану групу об'єктів: ялпуг, кугурлуй, кагул.

Етапи виконання

1. Відкрий вікно програми-переглядача.

Значки програм-переглядачів

Internet Explorer *Mozilla Firefox* *Opera* *Google Chrome* *Safari* *Microsoft Edge*

2. Уведи в рядок пошуку назву одного із цих об'єктів.

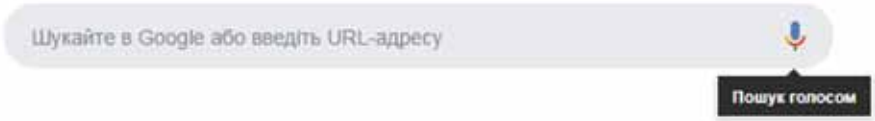

3. З'ясуй, за значенням якої властивості створено цю групу об'єктів.

4. Знайди інформацію про ще один з об'єктів цієї групи.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЛІСОВІ ЯГОДИ — ПОДАРУНКИ ЛІТА

1 Розшифруй на́зви їстівних лісових ягід. Запам’ятай їх.

1 ’ ,,,

2 ’ , ’

3

6 літера = **Ц**

4

1 = **О**

5 ,,, 1, 2 ,,,

2 **Попрацюйте в парах.** Відшукайте малюнки їстівних ягід. За потреби зверніться по допомогу до вчителя.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 «Збери» у кошики ягоди з парними числами, а потім — з непарними. Обчисли суму чисел у кожному кошику.

5 8 31 12 4 5

11 13 46 27 1 6

4 Прочитай казку Василя Сухомлинського, вставляючи пропущені слова з довідки.

Під кущем малини живе маленький Равлик. Це такий дивовижний мандрівник. Живе він у кістяному ... . Вилазить крізь маленьке ... , виставляє свої маленькі ... , дивиться навкруги ... . Якщо ... близько сороки-білобоки, ні жука рогатого, Равлик помаленьку лізе під кущ ... і будиночок несе із собою. Залізе на листок, дістане солодку ... і з'їсть. А тільки-но побачить небезпеку, залізе в будиночок і сидить.

Слова для довідки: віконечко, будиночку, оченятами, ріжки, ягідку, немає, малини.

5 **Творча майстерня.** Зроби із пластиліну лісові ягоди.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЧИ ВСІ ЯГОДИ МОЖНА КУШТУВАТИ?

1 На яких малюнках зображено лісові ягоди? Назви́ їх.

- А які ягоди можна побачити не лише у лісі? Склади з назвами цих ягід 2 речення.
- Назви́ лісові ягоди та їхні ознаки за кольором, смаком або розміром. Запиши за зразком.
  Зразок. Малина (*яка?*) червона, солодка.

2 Прочитай. Визнач, це текст чи окремі речення. Поясни, чому ти так думаєш.

Протягом першого року життя в малини з'являється лише одне стебло, яке виростає до двох метрів завдовжки. Тільки на другий рік з'являються бічні гілки та нові стебла, які утворюють кущ.

Зазвичай лише із другого року життя у малини з'являються перші квіти та плоди. Вони, залежно від сорту, можуть відрізнятися за кольором. Трапляються кущі з бордовими, фіолетовими та навіть жовтими ягодами.

- Добери до тексту заголовок.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Їстівних ягід щороку меншає в лісах. Збирай ягоди обережно, не пошкоджуючи рослин. Обережно! Є **отруйні рослини**.

3 Роздивись уважно, який вигляд мають отруйні ягоди. Запам'ятай їхні на́зви.

Вороняче око

Куляста, чорно-сиза ягода. Нагадує чорницю

Конвалія

Її червоні ягоди не тільки неїстівні, а й отруйні

Чорна бузина

Її чорні ягоди отруйні. Проте їх використовують у медицині

Вовча ягода

Червоні ягоди привабливі, але отруйні!

4 «Пройди» лісовими стежками. Обчисли значення виразів. «Збери» їстівні ягоди. Назви́ їх.

27 — 9

3 · 9

28 — 10

18 : 6

4 · 6

24

3 · 8

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ДОСЛІДЖУЄМО ЛІСОВІ ЯГОДИ

1 **Попрацюйте в парах.** Розгляньте зображення лісових ягід. Поміркуйте, за якими властивостями їх можна об'єднати в групи?

2 Допоможи Ганнусі зібрати лісові ягоди. Запиши в зошиті алгоритм.

Ганнуся може виконувати такі команди:

↑ Зроби крок уперед.
↓ Зроби крок назад.
↰ Поверни ліворуч.
↱ Поверни праворуч.

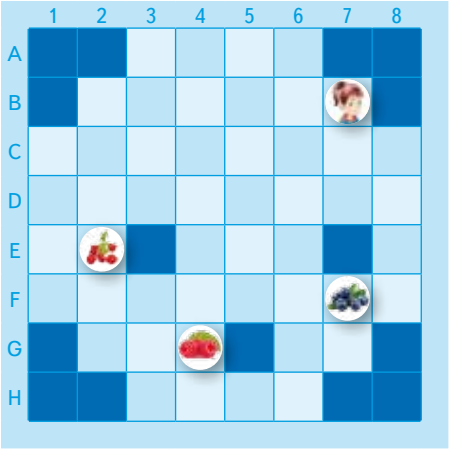

3 У кожній парі слів підкресли слово, розташоване у словнику раніше.

Вересень — жовтень
Конвалія — айстра
Роса — пара
Січень — травень

Хвилина — фільм
Ціна — чобіт
Аґрус — лохина

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Перестав букви так, щоб утворилися на́зви ягід. Які з них є їстівними?

1. ажоин
2. рубснциі
3. рвонояеч оок
4. изубна
5. локнваія

5 Прочитай уривок з казки, вставляючи пропущені слова.

Це трапилося влітку. Марійка збирала лісові ягоди. У неї в кошику були і червоні ... , і солодкі ... , і чорненькі ... .

Раптом побачила лелеку. Він ішов прямо до неї. Птах зупинився біля дівчинки, немов благав про допомогу. У лелеки було перебите крило...

- Які слова вставив (вставила) ти? А які — однокласник (однокласниця)?
- Придумай закінчення казки.

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання

Переглянь мультфільм «Це наше і це твоє. Червона фарба».

Етапи виконання

1. Що нового й цікавого ти дізнався (дізналася)?
2. Про які ягоди розповідається в мультфільмі?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЛІТНІ ЯВИЩА У ЖИТТІ ТВАРИН

1 Пригадай види тварин. Об'єднай їх у три групи. Назви́ зображених тварин за групами.

Птахи влітку вигодовують пташенят.

2 Склади за малюнками ланцюги живлення птахів. Розкажи, чим живляться пташенята.

- Зроби висновок, чи всі пташенята живляться лише комахами.

3 Розв'яжи задачу.

Соловейко приніс 5 пташенятам 30 черв'яків. Розподіли порівну черв'яків між пташенятами. Скільки черв'яків отримає кожне?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Знайди на світлинах козулю, лісову мишу та їхній корм. Хто чим живиться?

Іноді звірі можуть споживати однаковий корм, навіть якщо ці звірі дуже різні.

5 Прочитай текст. Дай відповіді на запитання.

Василь Сухомлинський

Та й поклала кладочку

Біжить лісовою стежечкою маленька мурашка. Біжить вона по їжу, бо вдома дітки маленькі на неї чекають. Коли це стежечку перетнув струмок. А на тому боці пахучі зернята лежать. Як же ж добратися до тих зерняток? Бачить мурашка — на березі струмка росте висока стеблина. Зрізала мурашка стеблину — бо в неї зуби такі гострі, як ножі. Впала стеблина через струмок. Перелізла мурашка по ній на той берег. Ось і зернята пахучі. Чекайте, дітки, матуся вже їсти несе.

- Про яку тварину йдеться в оповіданні?
- Чому мурашка поспішала?
- Що заважало мурасі дістатися до зерняток?

6 Допоможи мурасі зібрати зернятка. Випиши парні числа. Обчисли їх суму.

24 19 18 1 14 11 51 49 10 12

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЯК ЖИВУТЬ ТВАРИНИ ВЛІТКУ НА ЛУКАХ ТА У ВОДОЙМАХ?

Серед тварин, які живуть на луках, найбільше комах.

1 Поміркуй, як називають ці дві групи комах.

Коли комах багато, є чим поживитися птахам.

2 Розглянь світлини. Назви́ птахів, яких можна побачити на луках.

Жовта плиска

Деркач

Лелека чорний

3 Запиши, хто як голос подає.

Півень, зозуля, курка, соловей, гуска, горобець.

Слова для довідки: кує, цвірінькає, кудкудаче, кукурікає, ґелґоче, тьохкає.

- Назви́ птахів, яких можна побачити на луках.
- Склади з назвами цих птахів два питальні речення.

Із звірів на луках можна натрапити на зайця-русака і лисицю. Під землею риє тунелі кріт.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4 Прочитай казку Василя Сухомлинського.

Жив Кулик у болоті, а Перепел у житі. Сумно стало Куликові в болоті. От він і каже своїм друзям-куликам:

— Хіба це життя? Навколо болото й болото. Ну що тут гарного? Піду я в жито жити. От там краса!

А Перепелові сумно стало в житі. От він і каже своїм друзям-перепелам:

— Хіба це життя? Довкола жито й жито. Ну що тут гарного? Піду я в болото жити. От там краса!

Пішов Кулик у жито, а Перепел у болото. Жили вони, поживали та й засумували. Кулик — за болотом, Перепел — за житом. От і повернулися вони хто куди: Кулик — у болото, Перепел — у жито.

Сміються над ними кулики й перепели та питають:

— Ну що, знайшли красу? Де ж найкраще?

— У болоті, — відповів Кулик. — Бо рідне воно.

— У житі, — відповів Перепел. — Бо воно рідне.

- Про яких птахів ідеться у казці?
- Де жив Кулик, а де — Перепел?
- Що птахам не подобалось?
- Чи повернулися птахи у свої домівки? Чому?

5 Склади за світлинами казки про життя мешканців прісних водойм.

- Поміркуй, хто може жити і на суші, і у воді.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОСЛИНИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

Червона книга — важлива книжка і водночас державний документ, що містить перелік багатьох рідкісних рослин і тварин, які зникають.

1 Розглянь світлини рослин, занесених до Червоної книги України. Запам'ятай їх.

2 Розкажи за світлинами про причини зменшення рослин у природі.

3 Прочитай вірш. Випиши чотирискладові слова.

Надія Красоткіна

Крокуси

Визирнули крокуси із землі чарівні:
білі, жовті, сині й голубенькі дивні.
Ще земля холодна, не росте нічого,
бо тепла так мало, тепла чарівного.
А для квітів простір, тепла вистачає,
їх весняний вітер ніжно зігріває.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Гойдає легенько, пісеньку шепоче,
від дощів холодних захистити хоче.
Крокуси радіють і цвітуть завзято,
то ж навколо квітів і життя, як свято.
Десь бджола взялася, і жучок з'явився
та нектаром свіжим з квітки причастився.
Крокуси з'явились, то ж весна у силі.
Ці найперші квіти дуже серцю милі.

4 Обчисли значення виразів на квітках.

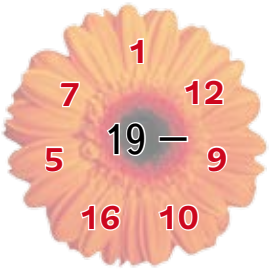

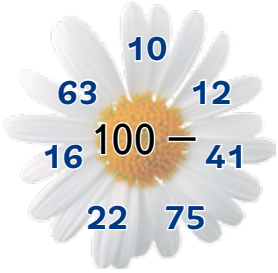

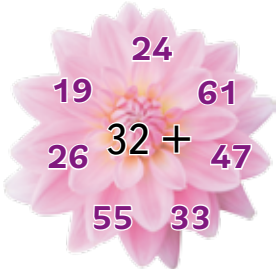

5 Знайди назви́ рослин, занесених до Червоної книги України.

о	г	о	р	и	ц	в	і	т	г
ш	а	ф	р	а	н	р	о	г	д
а	в	л	ю	б	к	а	з	х	л
т	и	с	б	і	л	о	т	к	а
ц	и	к	л	а	м	е	н	п	р

6 **Творча майстерня.**

Намалюйте плакат-звернення «Збережемо рослини!»

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ДОСЛІДЖУЄМО РОСЛИНИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

1 Розглянь малюнок. Скільки квітів, метеликів, жучків? Кого більше?

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання 1

Завітай на сайт Червоної книги України та досліди рослинний світ, що зникає.

Етапи виконання

1. Роздивись головну сторінку сайта.
2. Розглянь світлини рослин, занесених до Червоної книги України. Запам'ятай їх.

Тюльпан Шренка

Цибуля ведмежа (черемша)

Сон розкритий

Шафран сітчастий

Зозулині черевички справжні

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3. Вибери одну зі світлин. Прочитай статтю. Кожна стаття супроводжується ілюстрацією та картосхемою поширення виду в Україні.

4. Переходячи з однієї сторінки сайта на інші, ознайомся з інформацією про рослини.

Запиши в зошиті відомості про сайт за зразком:

1. Назва сайта.
2. Опис сайта.
3. Цікаво.

Завдання 2

Знайди і переглянь новини про рослини Червоної книги України.

Етапи виконання

1. Запусти на виконання програму-переглядач.
2. Організуй пошук за ключовою фразою *рослини Червоної книги України*.

3. Перейди за посиланням **Новини** та переглянь кілька з них.

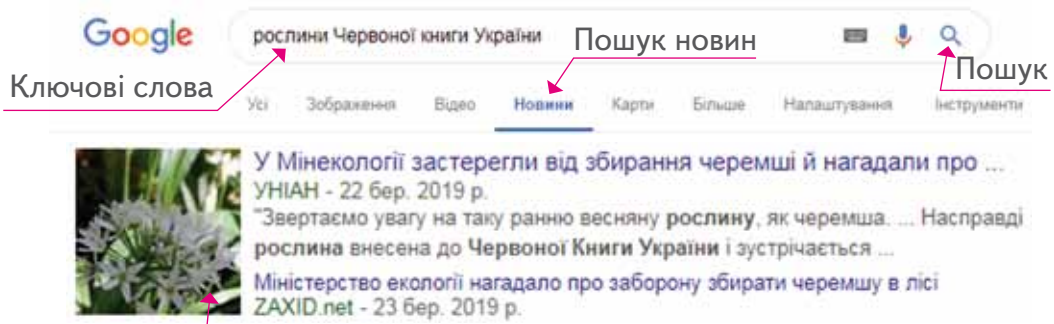

Запиши в зошиті відомості про сайт за зразком:

1. Назва сайта.
2. Опис сайта.
3. Цікаво.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

РОСЛИНИ — СИМВОЛИ УКРАЇНИ

У кожного народу є улюблені рослини — рослини-символи. В Україні це: верба, тополя, калина, барвінок, чорнобривці та мальви.

1 Розглянь символи України. Назви́ їх.

- Запиши на́зви в абетковій послідовності.

2 Прочитай текст. Виділені слова зміни так, щоб кожне з них означало один об'єкт.

Калина — один із символів України. Кущ калини був на кожному подвір'ї, її оспівували у **піснях**, розповідали про неї **казки** та **легенди**. Калина увійшла в побут людей не лише як їстівний продукт, а й як окраса. Узимку нею прикрашають святковий зал. У легендах здавна дівчину і калину порівнюють. Але чому?

- Поміркуй, чому калину порівнюють з дівчиною.

3 **Попрацюйте в парах.** Доримуйте вірші.

Я люблю свою ... ,
цю красуню ... .

Коли ... дозріли,
я ... не віджену.

Слова для довідки: чепурну, пташок, ягоди, калину.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Бо калина — то є ...
життя, роду і краси.

І калину ти, як ... ,
любий друже, ... !

Слова для довідки: бережи, символ, мати.

4 Кожна квітка відкривається і закривається у певний час. За квітами можна дізнатися, котра зараз година. Розглянь квітковий годинник. Визнач, о котрій годині відкривається і закривається кожна квітка.

Умовні позначення: **В** — відкривається
З — закривається

- О котрій годині відкриваються чорнобривці? Визнач, о котрій годині закриваються чорнобривці, якщо відомо, що вони закриються через 10 годин.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ТВАРИНИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

1 Розглянь світлини тварин, занесених до Червоної книги України. Запам'ятай їх.

Шуліка

Пугач

Золотомушка жовточуба

Білуга чорноморська

Карась золотий

Лосось дунайський

Жук-олень

Махаон

Турун кримський

Дельфін звичайний

Рись звичайна

Видра річкова

2 Поміркуй, на що скаржаться зображені тварини. Установи відповідність між малюнками тварин та негативними діями людини у природі. Як можна цьому зарадити?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Розкажи за схемою, чому «кричить» природа. Як ти їй можеш допомогти?

4 Прочитай текст. Випиши дієслова.

Рись — найбільший європейський кіт. Рисі мають тепле і дуже красиве хутро різного кольору — від рудувато-бурого до димчатого. Через постійне полювання чисельність цих кішок протягом багатьох століть постійно зменшується.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ДОСЛІДЖУЄМО ТВАРИН ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

1 Поміркуй, до якого дерева добереться лисеня, а до якого — зайченя, якщо вони виконають наступний алгоритм.

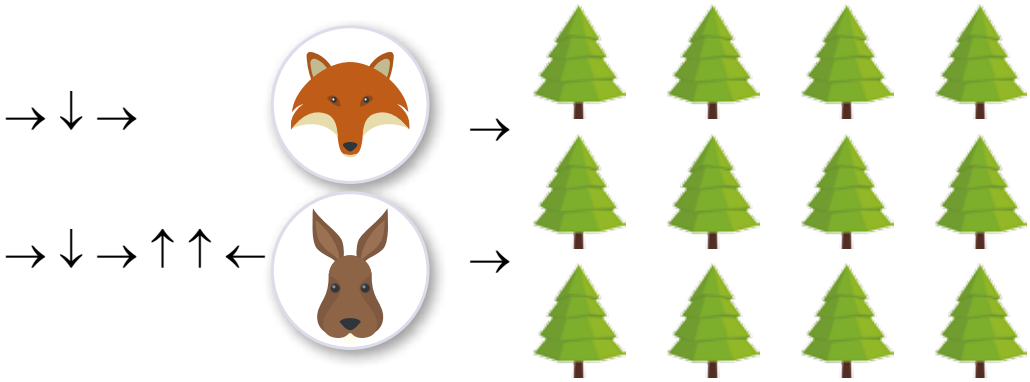

ПРАЦЮЄМО ЗА КОМП'ЮТЕРОМ

Завдання 1

Завітай на сайт Червоної книги України та досліди тваринний світ, що зникає.

Етапи виконання

1. Роздивись головну сторінку сайта.
2. Розглянь світлини тварин, занесених до Червоної книги України. Запам'ятай їх.

Видра річкова

Корсак

Заєць білий

Лелека чорний

Кіт лісовий

3. Вибери одну зі світлин. Прочитай статтю. Кожна стаття супроводжується ілюстрацією та картосхемою поширення виду в Україні.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

4. Переходячи з однієї сторінки сайта на інші, ознайомся з інформацією про тварин.

Запиши в зошиті відомості про сайт за зразком:

1. Назва сайта.
2. Опис сайта.
3. Цікаво.

Завдання 2

Знайди і переглянь відео про тварин Червоної книги України.

Етапи виконання

1. Запусти на виконання програму-переглядач.

2. Організуй пошук за ключовою фразою *тварини Червоної книги України*.

3. Перейди за посиланням **Відео** та переглянь кілька з них.

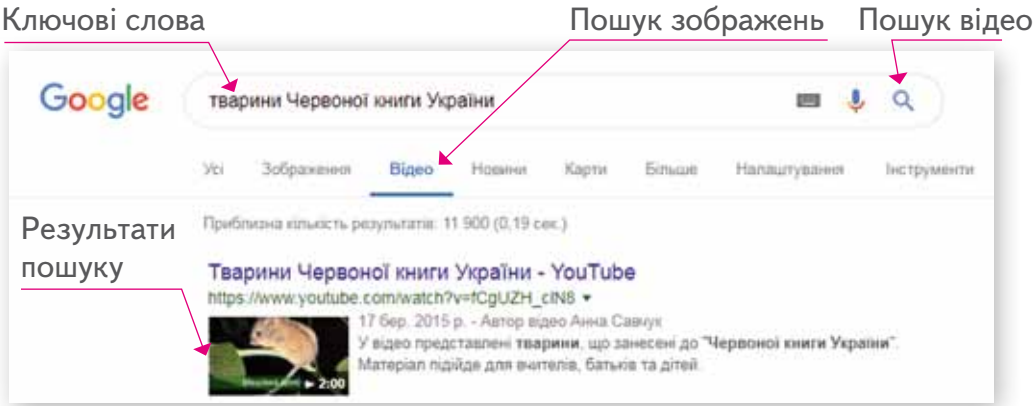

Запиши в зошиті відомості про сайт за зразком:

1. Назва сайта.
2. Опис сайта.
3. Цікаво.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ДОСЛІДЖУЮ ПРИРОДУ ВЛІТКУ

1 Упродовж літа обмірковуй, що ти можеш зробити для охорони природи твого краю.

- Що тобі довелося побачити?
- Чи все побачене тобі сподобалося?
- Записуй свої думки і враження у зошиті.

Допомагати природі потрібно скрізь: не тільки в містах і селах, а й у лісі, на луці, в горах, біля річки, озера, ставка чи на березі моря.

2 Прочитай та виконуй правила поведінки на природі.

Перебуваючи у лісі, дбай про те, щоб не виникло пожежі.

Не сміти! Забирай сміття із собою, не залишай його на природі.

Намагайся сортувати сміття. Упаковки можна буде використати повторно.

Разом із дорослими висаджуй рослини. Ти вже знаєш, що зелені рослини — єдині постачальники кисню. Доглядай за висадженими рослинами.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Прочитай вірш. Дай відповіді на запитання.

Іван Франко

Птиця

Тріпоче серце спійманої птиці.
В руках моїх не чує доброти.
— Я дам тобі водиці і пшениці,
моя пташино, тільки не тремти!
— Хіба потоки загубили воду,
хіба в полях уже зерна нема?!
Пусти мене, мій хлопчик, на свободу.
І все, що треба, я знайду сама.
— Лети! Співай у небі гомінкому.
Хоч і маленький, зрозумів я все.
Моя рука ніколи і нікому
ні кривди, ні біди не принесе!

- Назви́ героїв вірша.
- Чого навчає цей вірш?
- Прочитайте діалог пташки і хлопчика в ролях.

4 **Творча майстерня.** Намалюйте плакат захисту природи влітку. Влаштуйте восени виставку.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЩО Я ЗНАЮ ПРО ЛІТО?

- Назви́ літні явища у неживій природі.
- Які ти знаєш літні явища у живій природі?
- Що ти любиш робити влітку?
- Який настрій у тебе викликає літо?
- Що наплутав художник? Які об’єкти зайві?

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

- А яким ти бачиш літо? Намалюй у зошиті.
- Склади з поданих слів вірш про літо.

Літають, над водою, ластівки, низько, дощик, близько, значить, розбивають, хвилі.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ПІДСУМУЄМО. ПРИРОДА ВЛІТКУ

1 Прочитай оповідання, вставляючи відповідні слова з довідки.

Ось і ... прийшло. Тепле, веселе. Дружно гудуть ... , ніжно колишуться ... , колосяться на полях ... .

Саме у цю пору ... жив небаченим життям. Велика лісова ... , яка ніби ще недавно була вкрита маленькою ... , квітувала. Яких тільки ... на ній не було: ромашка, звіробій, полин, м'ята, дзвіночки, материнка. Великий-великий ... нагадувала вона.

А ...? Один за одним з'являлися вони: маленькі і великі, подібні на ... , під якими можна сховатися, відпочити.

Літо. Час ... . Дозріває ... , приваблює чорним кольором черемха. Смак її терпкий, але дуже смачний.

Пливуть і пливуть по небу ... . Кличуть у подорож, у країну, що називається просто, — ... . (*За Олегом Погинайком*).

Слова для довідки: килим, рослин, хатинки, літо, ягід, трави, суничка, бджоли, хліба, грибочки, ліс, хмарки, галявина, травичкою.

- Придумай заголовок до тексту.
- Назви́ ознаки літа, які в ньому згадуються.
- Уяви і намалюй квіткову галявину, яку описує автор.

2 Обчисли значення виразів і дізнайся, коли день літнього сонцестояння (число і місяць).

30 – (90 – 45) : 5

63 : (72 : 8) · 2 – 8

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

3 Розшифруй на моніторі комп'ютера прислів'я та приказки про літо. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

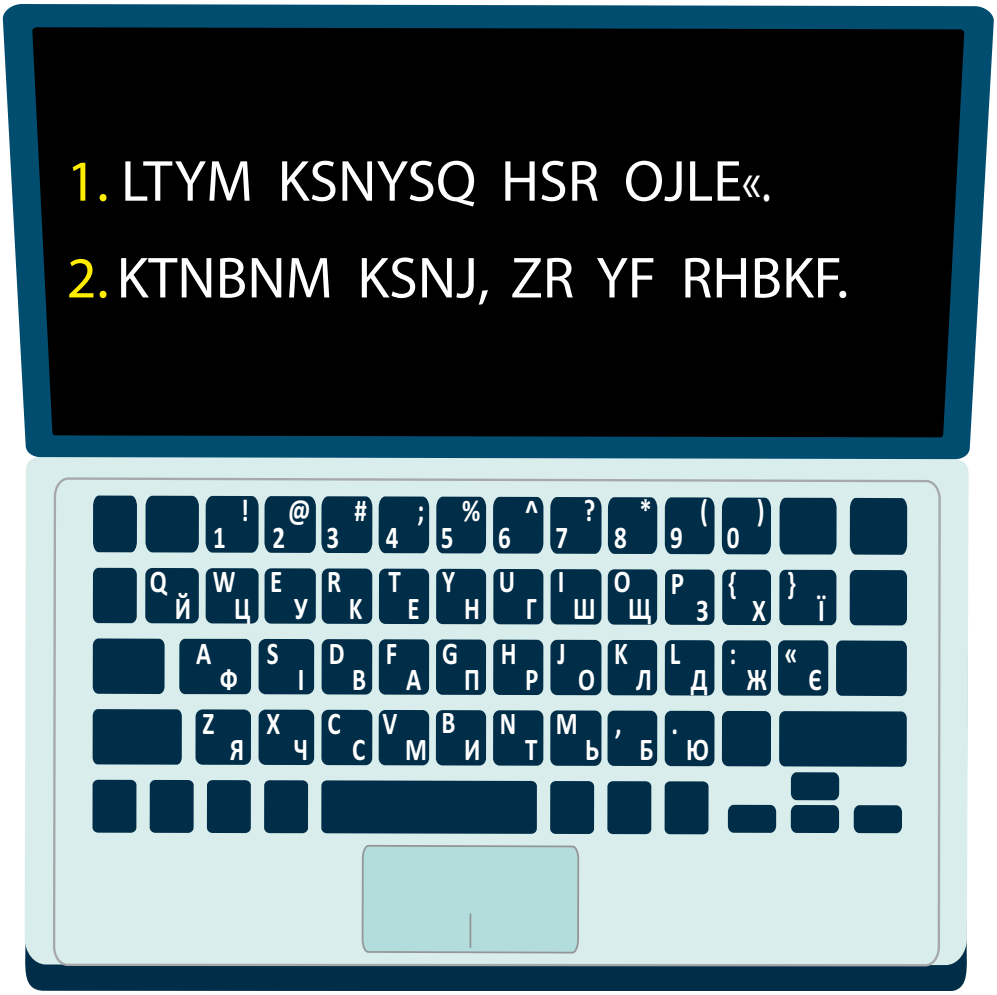

4 **Попрацюйте в парах.** Придумайте для своїх однокласників (однокласниць) «зашифровані» завдання на тему «Природа влітку», використовуючи клавіатуру комп'ютера.

5 **Творча майстерня.** Разом з однокласниками влаштуй у класі виставку малюнків та виробів на тему «Літо — найулюбленіша пора року».

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

МІЙ СЛОВНИЧОК

Алгори́тм — послідовність команд.

Виконавець — об'єкт, який виконує команди.

Вісь — уявна лінія, навколо якої обертається Земля.

Вітер — рух повітря. Під час нагрівання повітря розширюється, а під час охолодження — стискається.

Глобус — модель нашої планети.

День весняного рівнодення — 20 або 21 березня — день і ніч тривають по 12 годин.

Економне використання води — дбайливе ставлення до природи.

Жива природа не може існувати без **неживої.**

Інтернет — всесвітня мережа, яка складається з мільйонів з'єднаних між собою комп'ютерів у різних куточках земної кулі.

Інформа́ція — відомості, новини про події, предмети, явища.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Команда — вказівка виконати певні дії.

Конституція України — Основний Закон України.

Літо — шлях, який проходить природа від весни до осені.

Однорічні рослини — рослини, що живуть лише протягом одного року.

Осінні перельоти — природні явища в житті птахів.

Перегній — рештки рослин і тварин, що є у ґрунті.

Перелітними називають птахів, які влітку гніздуються в наших краях, а на зиму відлітають у вирій.

Пізньоквітучі рослини — рослини, що квітнуть після розпускання листків на берéзі.

Повідомлення можуть бути усними, письмовими, у вигляді малюнків, умовних позначень, звукових і світлових сигналів.

Полуднéва висота Сонця — найвища точка на небі, у якій Сонце знаходиться опівдні (о 12 годині дня).

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

МІЙ СЛОВНИЧОК

Пристрої введення: клавіату́ра, миша, ска́нер.

Пристрої виведення: моніто́р, при́нтер.

Ранньоквітучі рослини (первоцвіти) — рослини, що квітнуть до розпускання листків на бере́зі.

Сонцеворот — кінець грудня — найкоротший день і найдовша ніч у році.

Тінь — це темна частина поверхні, закрита від світла непрозорим предметом.

Час осіннього рівнодення — кінець вересня — день і ніч тривають по 12 годин.

Червона книга — важлива книга і водночас державний документ, що містить перелік багатьох рідкісних рослин і тварин, які зникають.

Явища природи — зміни, які відбуваються у природі.

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЗМІСТ

Вступ 3

Розділ **«Я СЕРЕД ЛЮДЕЙ»**

Що таке родина? 4
Спілкуємося з рідними 6
Що поєднує родину? 8
Обов'язки у сім'ї 10
Етикет спілкування в Інтернеті 12
Мої обов'язки в сім'ї 14
Мій рід 16
Шукаємо інформацію 18
Покоління. Предки. Нащадки 20
Родинні свята і традиції 22
Захисти своє приватне життя 24
Якими бувають цінності? 26
Що я ціную? 28
Що об'єднує людей? 30
Які існують правила? 32
Роблю добрі вчинки 34
Підсумуємо. Я серед людей 36

Розділ **«МИ — ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ»**

Хто такі герої? 38
Хто такі видатні українці? 40
Пам'ятки культури і природи 42
Україна у світі Інтернету 44
Бережімо пам'ятки культури і природи 46
Вивчаю символи України 48
Атрибути безпеки в Інтернеті 50

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

ЗМІСТ

Найважливіші державні свята 52
Україна у світі Інтернету: шукаємо інформацію 54
Підсумуємо. Ми — громадяни України 56

Розділ **«ПРИРОДА НАВЕСНІ»**

Які прикмети весни? 58
Весна в неживій природі 60
Весняні явища в житті дерев 62
Команди й виконавці 64
Весняні явища в житті рослин 66
Послідовність команд 68
Весна в житті людини 70
Коли з'являються навесні комахи? 72
Алгоритми та їх виконання 74
Життя риб навесні 76
Життя птахів навесні 78
Алгоритми в навчанні 80
Життя звірів навесні 82
Людина у природі навесні 84
Алгоритмічна мозáїка 86
Весняні турботи людей 88
Планування й алгоритми 90
Підсумуємо. Природа навесні 92

Розділ **«ПРИРОДА ВЛІТКУ»**

Які прикмети літа? 94
Розпізнаю прикмети літа 96
Досліджуємо прикмети літа 98
Літо в неживій природі 100
Літні явища в житті рослин 102

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Мандруємо літнім лісом 104
Рослини луків та водойм 106
Водойми: безпечні чи ні? 108
Хто живе у водоймах? 110
Лісові ягоди — подарунки літа 112
Чи всі ягоди можна куштувати? 114
Досліджуємо лісові ягоди 116
Літні явища у житті тварин 118
Як живуть тварини влітку на луках та у водоймах? 120
Рослини Червоної книги України 122
Досліджуємо рослини Червоної книги України 124
Рослини — символи України 126
Тварини Червоної книги України 128
Досліджуємо тварин Червоної книги України 130
Досліджую природу влітку 132
Що я знаю про літо? 134
Підсумуємо. Природа влітку 136
Мій словничок 138

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Навчальне видання

ВАШУЛЕНКО МИКОЛА САМІЙЛОВИЧ
ЛОМАКОВСЬКА ГАННА ВІТАЛІЇВНА
ЄРЕСЬКО ТЕТЯНА ПАВЛІВНА
РИВКІНД ЙОСИФ ЯКОВИЧ
ПРОЦЕНКО ГАЛИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Я досліджую світ

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *Т. П. Єресько*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Комп'ютерна верстка *К. П. Мирончик*
Коректор *О. В. Сєвєрцева*

Формат 70×100 $^{1}/_{16}$.
Ум. друк. арк. 11,664 + 0,324 форзац.
Обл.-вид. арк. 12,03 + 0,55 форзац.
Наклад 13 220 пр. Зам. №

В оформленні підручника використано світлини і малюнки з сайтів http://lenagold.ru/fon/clipart/alf.html, https://pixabay.com, https://www.kisspng.com, https://www.shutterstock.com авторів:

Natalia Zelenina, 13Smile, A.RICARDO, A.RICARDO, A_Lesik, AboutLife, Africa Studio, Africa Studio, Africa Studio, Sergey Uryadnikov, Aleksey Stemmer, Alexandra Lande, Alexandra Lande, alexokokok, Alzbeta, Anton Shahrai, ArCaLu, Arseniy Shemyakin Photo, Arseniy Shemyakin Photo, Artesia Wells, Artex67, ASADCHA NATALIIA, Balazs Justin, beboy, belander, Belovodchenko Anton, Ben Romalis, Biscotto Design, BlueRingMedia, BlueRingMedia, Butterfly Hunter, Chanonry, D_K, DenisNata, dibrova, Dimos, Dini Gemelli, DmyTo, DmyTo, Dmytro Zinkevych, effective stock photos, Egoreichenkov Evgenii, Elena legkodukh, Ellagrin, ER_09, ESB Professional, ESB Professional, EVA105, FamVeld, FedBul, FenrisWolf, Flashon Studio, GCapture, Gecko Studio, Gorban, Gordana Sermek, GraphicsRF, GraphicsRF, GraphicsRF, GraphicsRF, Grisha Bruev, Ermolaev Alexander, hilmawan nurhatmadi, Holubtsov Vitalii, Iakov Filimonov, Ilya Sirota, InesBazdar, Ira Mukti, irin-k, Itana, J.M.Abarca, Jef Wodniack, John Griffiths, Kamilalala, Kansitang Pittayanon, Katerina Davidenko, Kazakova Maryia, Kniazef, kolopach, Kostenko Maxim, koyash07, KPG Payless2, Kradha, kridsada tipchot, La Gorda, Labrador Photo Video, Lenorko, Leonid Andronov, Leszek Glasner, Lifestyle Graphic, Liliia Hryshchenko, Jaro Mikus, Yuriy Kulik, yusufdemirci, LilKar, Olga Vasilek, LOGVINYUK YULIIA, LoopAll, Luis Louro, mahfud21, Maria Evseyeva, Marian Weyo, marilyn barbone, Mary Long, matimix, Maxim Starenky, media500, Memo Angeles, MIA Studio, Mikhail Leonov, Monkey Business Images, Monkey Business Images, Monkey Business Images, Monkey Business Images, Moriz, Mykola Mazuryk, Nat Thom, Nat_S, Nazar Gonchar, Nazar Gonchar, ND700, ND700, NEGOVURA, Nickolay Vinokurov, NinaMalyna, oksana2010, Oleksandr Osipo, Oleon17, OLga Shishova, Olga1818, Olha Solodenko, Orest lyzhechka, oticki, Pavel Krasensky, Peteri, Phovoir, pichayasr, pichayasri, PinkPeng, S-F, Poul Carlsen, Pressmaster, Prokofiev Nikolay, Prostock-studio, ProStockStudio, vectorOK, Pushish Images, Pushish Images, Pushkin, pzAxe, pzAxe, Rawpixel.com, Review News, Review News, Rich Carey, Rob Hainer, Robert Kneschke, Rostislav Stefanek, Rudmer Zwerve, S_Photo, Sararoom Design, Sarah Bray, Sasa Prudkov, Sergei Butorin, Sergey Kamshylin, Sergey Kamshylin, Sergey Nivens, Sergey Novikov, Sergey Novikov, Sergiy Bykhunenko, Shanvood, tcareob72, Sharomka, Sharon Day, Shchus, solgas, spfotocz, Spreadthesign, Spreadthesign, Steve Bower, Strels, Strakovskaya, subarashii21, Sunny studio, Supavadee butradee, Super Prin, Svitlana Bezuhlova, Syda Productions, Tatevosian Yana, Tatiana Bobkova, Teguh Mujiono, Teguh Mujiono, Tetiana Peliustka, tetiana_u, tikisada, Tomacco, tuulijumala, tuulijumala, TY Lim, Valenty, VaLiza, Vector Tradition, Vector Tradition, Nosyrevy, Oleksandr Lytvynenko, Oleskova Olha, Vectorpocket, Vectorpocket, VectorPot, vectorpouch, Vera Petrunina, VICUSCHKA, vladsilver, Volhah, Wildlife World, Wildlife World, Wojciech Dziadosz, Wolkenengel565, ya_mayka, YAKOBCHUK VIACHESLAV, Yayayoyo, YK serkan mutan, Yuganov Konstantin, Yuganov Konstantin, YuliaShvetsova, Yuriy Kulik, yusufdemirci, zakharov aleksey, zakharov aleksey, rvika, zenstock, zigzag design, DinaPhoto, JGade, Lucy Ya, Potapov Alexander, sozon.

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»
Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

Адреса видавництва: 04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 25
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Які прикмети весни?

Весна — це шлях, який проходить природа від зими до літа.

рання весна

Розпочинається в лютому. День стає довшим. Більше світла приносить сонячне проміння.

справжня весна

Повністю зійшли сніги. На річках закінчився льодохід.

розквіт весни

Найкрасивіший період, який із травня переходить у літо.

Які весняні явища спостерігаються у житті дерев?

- Почався сокорух у берез і кленів.
- Пожовтіли сріблясті вербові котики.
- На деревах і кущах з'явилися листки.
- Цвітіння плодових і дикорослих дерев.

Які зміни відбуваються навесні у неживій природі?

Березень

0°
+5°
+10°

Квітень

+10°
+10°
+15°

Травень

+15°
+15°
+20°

Що відбувається у житті птахів навесні?

Перелітні птахи повертаються з вирію

вивільга

горобець

сорока

синиця

снігур

качка

дятел

ластівка

соловей

голуб

лелека

біла плиска

шуліка

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

Ми — громадяни України

Видатні українці

Пам'ятки природи

горицвіт

нарцис

первоцвіт

пролісок

рябчик

шафран

Пам'ятки культури

Конституція України — Основний Закон України.

Символи України

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua